

eúsav

Ekonomický ústav SAV
Institute of Economic Research SAS

WORKING PAPERS

81

Beáta Csanková – Iveta Pauhofová

**VPLYV CIEN ROPY NA ROZDELENIE
BOHATSTVA VO SVETE
(vybrané aspekty)**

ISSN 1337-5598 (elektronická verzia)

Edícia WORKING PAPERS prináša priebežné, čiastkové výsledky výskumných prác pracovníkov alebo tímov EÚ SAV riešených v rámci výskumných projektov, ktoré môžu byť obsahom aj ďalších publikácií.

AUTORI

Ing. Beáta Csanková
doc. Ing. Iveta Pauhofová, CSc., host'ujúca profesorka

RECENZENTI

prof. Ing. Peter Staněk, CSc.
doc. Ing. Tomáš Želinský, PhD.

Práca je súčasťou projektu VEGA 2/0004/12 „Paradigmy budúcich zmien v 21. storočí (geopolitické, ekonomické a kultúrne aspekty)“.

ABSTRAKT

Vplyv cien ropy na rozdelenie bohatstva vo svete (vybrané aspekty)

Cieľom práce je poukázať na niektoré aspekty súčasného rozdelenia bohatstva vo svete a faktory, ktoré ho ovplyvňujú. Významnú rolu pri určovaní bohatstva krajiny či regiónu zohrávajú prírodné zdroje, ktorými daná krajina/región disponuje. Ropa ako jeden z kľúčových a najvyužívanejších prírodných zdrojov predstavuje indikátor, ktorého cenu ovplyvňuje viacero faktorov. Práca sa zaoberá poukázaním na vývoj ceny ropy a jej vplyvom na vývoj vybraných ekonomík sveta a tiež vzťahom menových otázok a vývoja ceny ropy.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: ropa, bohatstvo, energia, prírodné zdroje, mena

ABSTRACT

The impact of crude oil prices on redistribution of the wealth in the world (selected aspects)

The paper tends to point out some of the aspects of current distribution of the wealth in the world and factors that seems to have a significant impact on it. Natural resources have an important role in measuring the wealth of country or region. Crude oil as one of the most used natural resources worldwide presents an indicator, which price is influenced by various factors. The paper shows development of crude oil prices and its influence on development in worlds largest economies and also shows relation among currency issues and oil price development.

KEYWORDS: crude oil, wealth, energy, natural resources, currency

JEL CLASSIFICATION: E22, E61, F21, F23, G10, G11, G15, G18, G23, G28, N25

Za obsah a jazykovú úroveň zodpovedajú autori.

Technické spracovanie: Mária Lacková

Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 811 05 Bratislava, www.ekonom.sav.sk

KONTAKT: beatacsankova@yahoo.com; ipauhofova@yahoo.com

© Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2015

O B S A H

ÚVOD	5
1. BOHATSTVO A JEHO SÚČASNÉ ROZDELENIE VO SVETE	7
1.1. Definovanie bohatstva	7
1.2. Delenie bohatstva	8
1.3. Rozdelenie a prerozdelenie bohatstva	9
1.4. Politika prerozdeľovania bohatstva	10
1.5. Rozdelenie bohatstva v súčasnosti	11
2. PRÍRODNÉ ZDROJE AKO ZDROJ BOHATSTVA KRAJÍN	18
2.1. Prírodné zdroje ako ohnisko geopolitických konfliktov.....	19
2.2. Ropa ako jeden z najvýznamnejších zdrojov energie.....	21
3. MENOVÉ OTÁZKY A ICH VZŤAH S VÝVOJOM CENY ROPY	25
3.1. Historický vývoj cien ropy	26
3.2. Vplyv na ekonomiku USA	28
3.3. Vplyv na ekonomiku Číny.....	29
3.4. Reštrukturalizácia petrodolárových suverénnych fondov	30
ZÁVER	32
LITERATÚRA	34
PRÍLOHA	37
Top 10 najväčších producentov a exportérov ropy (2015)	

ZOZNAM TABULIEK A OBRÁZKOV

Tabuľka 1	Zmena v hodnote bohatstva domácností podľa regiónov	15
Tabuľka 2	Dopyt po rope v mil. barelov za deň	25
Tabuľka 3	Ponuka ropy v mil. barelov za deň	26
Obrázok 1	Rozdelenie bohatstva – porovnanie podielu počtu dospelých populácie a ich bohatstva k celkovej výške globálneho bohatstva	12
Obrázok 2	Rozdelenie bohatstva z regionálneho hľadiska – porovnanie podielu bohatstva domácností v rámci regiónu s podielom dospelých populácie daného regiónu	13
Obrázok 3	Globálne segmenty bohatstva (2015)	14
Obrázok 4	Rast bohatstva (%) podľa regiónov, aktuálny výmenný kurz (2000 – 2015)	16
Obrázok 5	Rast bohatstva (%) podľa regiónov, konštantný výmenný kurz (2000 – 2015)	16
Obrázok 6	Výška prírodných rezerv/mld. USD	18
Obrázok 7	Vývoj cien ropy od roku 1985 – 2015	23

Úvod

Súčasný dopyt a ponuka po energetických zdrojoch sa javia byť jedni z kľúčových faktorov geopolitického prerozdelenia bohatstva a moci vo svete. Ich pôsobenie, prepojenia na mocenské a finančné elity, sa začalo čoraz viac oficiálne zviditeľňovať po odštartovaní krízy v roku 2008. Po vzniku krízy nastali rozpory názorov medzi jednotlivými ekonómami, ktorí krízu nazývali finančnou, hospodárskou alebo systémovou. Kríza, ktorá vznikla v roku 2008 je jednoznačne systémová, pričom na jej počiatok najrýchlejšie zareagovali finančné trhy, ktorých adaptácia a reakcia na ekonomický vývoj sa v rámci systému prejaví najrýchlejšie. Kríza poukázala na nesprávne fungovanie ekonomických systémov, odhalila prehlbovanie spoločenských problémov systémového charakteru a upozornila na vznik nového fenoménu preformátovania hegemonie vo svete, kedy na globálnu scénu vstupujú noví dôležití hráči, akými sú krajiny BRICS a ďalšie krajiny Latinskej Ameriky a Ázie.

Kľúčové pre vývoj všetkých systémov a zároveň ich základnými stavebnými prvkami sú informácie a energia. Pri technologických zmenách, ktoré nastávajú a prispievajú i k zmene geopolitickej mapy sveta sa javí byť zásadnou otázkou energetických zdrojov a prístupu k nim. Viaceré krajiny, na území ktorých sa nachádzajú ložiská týchto zdrojov, však trpia chudobou a vďaka nedostatočnej infraštruktúre nevyužívajú, nemajú prístup a častokrát ani nevedia, akými zdrojmi môžu disponovať. Pri „rozvoji“ ľudstva, ktorý sa v čase neustále zrýchľuje spotreba energie rastie, pozornosť je sústredená na výskum energosektora a na vývoj nových technológií. S hospodárskym rastom sa zároveň zvyšuje i celková spotreba, ktorá opäť vplýva na rast energetických požiadaviek ľudstva.

Súčasný systém, založený na konvenčnej ťažbe zdrojov energie, nemusí v budúcnosti kvôli obmedzeniu planetárnych zdrojov ľudstvu a jeho rozvoju postačovať. Je preto nevyhnutná zmena orientácie aj na alternatívne zdroje, čo znamená postupný prechod z fosílného hospodárstva na alternatívne. V tejto súvislosti je dôležité brať do úvahy vedecko-technický rozvoj ako kľúčový bod prechodu na alternatívne zdroje energie. Krajiny, ktoré disponujú technológiami na ťažbu však nedisponujú geologickými ložiskami a snažia sa k týmto ložiskám, „nezriedka“ aj cestou vyvolania vojenských konfliktov, „dopracovať“. Pri budovaní novej energetickej infraštruktúry je zásadné existujúci systém obmedziť a postupne úplne odstrániť. Pri zmene energetických štruktúr však zároveň dôjde k zmene politického prerozdelenia moci a bohatstva vo svete, resp. zmena energetických regionálnych štruktúr je plánovaná a predchádza budovaniu ďalších politických základov pre budúce rozšírené (integrované) hospodárske teritórium.

Vyvolanie konfliktov slúži ako najjednoduchší prostriedok na totálnu rekonštrukciu energetických štruktúr a následné prerozdelenie geopolitickej moci a sily. Obmena systémov a nová rekonštrukcia moci sa nikdy v dejinách ľudstva nezaobišla bez použitia vojenskej sily

a inak tomu nie je ani v súčasnosti. Obrovské množstvo energetických zdrojov sa nachádza na území rozvojových afrických štátov, ktoré sa v súčasnosti zmietajú vo vojenských konfliktoch či surovinových krízach a sú „odkázané“ na pomoc ekonomicky vyspelých krajín. Predpokladáme, že vznik týchto konfliktov nie je náhodný, že je súčasťou budovania nového geopolitického centra záujmov a celkových prerozdelených procesov.

Afrika v súčasnosti disponuje energetickými zdrojmi, ktoré by mohli saturovať celú jej energetickú spotrebu. Konflikty v Iraku, Sýrii, Afganistane, Sudáne, či v Líbyi možno považovať tiež za snahy o „rekonštrukcie“ energetických štruktúr, ktoré by mohli poslúžiť budovaniu buď Veľkého Izraela, alebo špecifickej podoby nadvlády arabských štátov na územiach k a vrátane Iránu. Dôležitou súčasťou a produktom uvedených procesov je i vývoj cien ropy, zemného plynu a napr. prvkov vzácnych zemín. Dochádza tak k prehĺbovaniu príjmovej polarizácie nielen medzi krajinami a skupinami krajín globálneho sveta, ale i vnútri týchto krajín, alebo inak formulované – pri prerozdelení vytvoreného bohatstva je nastúpená tendencia výrazného zväčšovania nerovností vo svete ako výsledok globalizačných a geopolitických procesov.

1. BOHATSTVO A JEHO SÚČASNÉ ROZDELENIE VO SVETE

Problematikou rozdelenia bohatstva vo svete sa zaoberá čoraz väčšie množstvo medzinárodných inštitúcií, poukazujúcich na nerovnosť rozdelenia bohatstva, prehlbovanie príjmovej polarizácie a negatívne sprievodné javy postupujúcej chudoby a pokračovanie jej rastu vo svete. Napriek rozsiahlym a dobre zdrojovo vybaveným projektom Svetovej banky (SB) a Medzinárodného menového fondu (MMF) realizovaných už niekoľko desaťročí sa však boj s chudobou vyhrať nepodarilo. Naopak, extrémne prehlbovanie nerovností je zreteľné od Ghany po Nemecko, Južnú Afriku až po Španielsko a medzera medzi chudobnými a bohatými sa rapídne rozširuje. Na Svetovom ekonomickom fóre v Davose v roku 2014 prezentoval Oxfam štatistiky, ktoré hovoria o tom, že 85 ultrabohatých jednotlivcov vlastní viac bohatstva, ako najchudobnejšia polovica svetovej populácie – 3,5 mld. ľudí (The Guardian, 2014). V roku 2015 sa situácia zhoršila ešte viac – 80 ultrabohatých jednotlivcov vlastní bohatstvo vo výške bohatstva polovice populácie (The Guardian, 2015). Spolu s postupujúcimi extrémami v počasí, spôsobenými klimatickými zmenami, predstavuje rast nerovností a prehlbovanie príjmovej polarizácie zásadné globálne výzvy do budúcnosti.

1.1. Definovanie bohatstva

Pojem bohatstva je tak historicky, ako aj mieste relatívnou kategóriou. Je to pojem, ktorý je pomerne ťažké charakterizovať, čo je dôsledkom jeho rôznych definícií, ako aj rôzneho ponímania toho, čo bohatstvo v skutočnosti je. Kvantifikovať bohatstvo je v súčasnej dobe značne diskutabilnou a pomerne zložitou výzvou.

Pod moderným ponímaním bohatstva môžeme rozumieť množstvo cenných zdrojov – peňazí alebo hmotného majetku. Z historického hľadiska rozumieme pod pojmom bohatý jednotlivec, obec, kraj alebo štát, teda subjekt, ktorý disponuje dostatkom majetku a/alebo jeho zdrojov v prospech spoločného dobra. Moderné ponímanie bohatstva má význam vo všetkých oblastiach hospodárstva. Podľa najvšeobecnejšej ekonomickej definície je bohatstvo chápané ako „čokoľvek hodnotné“. Táto definícia zároveň vyjadruje myšlienku, že pojem bohatstvo nie je pevným a statickým pojmom.

Podľa definície OSN (UNEP, 2014) je inkluzívne bohatstvo monetárnym pojmom, ktorý v sebe zahŕňa súčet prírodných, ľudských a materiálnych prostriedkov. Prírodný kapitál zahŕňa pôdu, pozemky, lesy, fosílna palivá a minerály. Ľudský kapitál predstavuje vzdelanie, schopnosti a zručnosti populácie. Materiálny (výrobný) kapitál zahŕňa napríklad stroje, budovy či infraštruktúru.

Adam Smith (2008) vo svojom diele Bohatstvo národov už v roku 1904 opísal bohatstvo ako „ročnú produkciu pôdy a práce celej spoločnosti“. Túto produkciu môžeme

v najjednoduchšom ponímaní chápať ako niečo, čo uspokojuje ľudské potreby a prania úžitku. Známejšia je definícia bohatstva ako dostatku statkov ekonomickej hodnoty, alebo stav vlastníctva či kontroly nad danými statkami, zvyčajne vo forme peňazí, nehnuteľností či súkromného majetku. Za bohatého jednotlivca sa považuje osoba, ktorá si nahromadila značné bohatstvo v porovnaní s ostatnými členmi spoločnosti alebo s referenčnou skupinou.

Boje o moc a bohatstvo sú známe už od počiatku ľudstva a sprevádzajú ho počas celej histórie. Napriek tomu, že imperiálne štáty hlásajú mier, slobodu a spravodlivosť pre svojich občanov, ekonomická realita tieto fakty neodzrkadľuje. Konflikty súvisiace s prerozdelením bohatstva, kolonializmus a s ním súvisiaca expanzia a ovládnutie moci nad územím a obyvateľstvom mimo svoje teritórium vrátane politickej, ekonomickej, ale aj kultúrnej dimenzie nadvlády a udržiavanie hegemonie postupom času nadobudli novú formu neokolonializmu. Rovnako aj súčasné vojny v Afganistane, Sýrii, Iraku či na susednej Ukrajine, menujú len zlomok krajín, všetky tieto skutočnosti majú jedinú príčinu a tou je boj o ovládnutie svetového bohatstva, či už prírodných alebo ekonomických zdrojov jednotlivých krajín. Systém finančnej architektúry sveta možno považovať za akýsi skrytý „generálny štáb globálneho bojiška“, kde sú zdroje a bohatstvo prerozdeľované prostredníctvom ekonomických a finančných nástrojov. Preto je potrebné uvedomiť si, ktoré subjekty v súčasnosti danou mocou – bohatstvom – teda vlastníctvom reálnych aktív disponujú a majú tak možnosť ovplyvniť prerozdelenie svetového bohatstva.

1.2. Delenie bohatstva

V ekonómii chápeme pomerne zjednodušene samotný pojem bohatstvo. Pod pojmom čisté bohatstvo sa rozumie hodnota aktív očistená o hodnotu záväzkov v určitom časovom okamihu. Následne takto chápané bohatstvo možno rozdeliť do štyroch hlavných kategórií:

1. *Osobné vlastníctvo, vrátane domov alebo automobilov.*
2. *Peňažné úspory.*
3. *Peňažný príjem.*
4. *Kapitálové bohatstvo z príjmu produktívnych aktív, vrátane nehnuteľností, akcií, dlhopisov či podnikov.*

Všetky tieto charakteristiky robia bohatstvo dôležitou súčasťou sociálneho rozdelenia. Bohatstvo zároveň poskytuje formu sociálnej istoty, ochrany proti nepredvídateľnému poklesu životného štandardu v prípade straty zamestnania alebo inej mimoriadnej udalosti. Bohatstvo odkazuje na určitú hodnotu akumulácie zdrojov – čistú hodnotu aktív, ako aj na jej dostatok, poprípade nedostatok.

Pojem bohatstvo je relatívny a líši sa nielen v závislosti od spoločností, ale aj v rámci jednotlivých vrstiev a regiónov, ktoré sú súčasťou tej istej spoločnosti. Pri vlastníctve 10 000 USD by sme napríklad Američana nepovažovali za výnimočne bohatého (v rámci USA),

avšak daná suma by predstavovala napríklad v chudobných rozvojových krajinách neobyčajné množstvo bohatstva.

Ďalej je potrebné spomenúť najmä delenie bohatstva z medzinárodného, regionálneho hľadiska, ako aj v rámci jednotlivých krajín a jednotlivcov, na meranie ktorého sa využívajú indikátory ako napríklad indikátory zadlženosti, príjmu či GINI koeficient.

1.3. Rozdelenie a prerozdelenie bohatstva

Pod pojmom rozdelenie bohatstva rozumieme porovnanie bohatstva medzi rozličnými členmi alebo skupinami spoločnosti, ktoré poukazuje na určitý stupeň polarizácie danej spoločnosti. Rozdiel medzi rozdelením bohatstva v spoločnosti a rozdelením príjmov pozostáva v tom, že pokiaľ ide o rozdelenie bohatstva, hovoríme najmä o rozdelení vlastníctva aktív v spoločnosti, nie o výške súčasného príjmu členov tejto spoločnosti.

Pod pojmom bohatstvo rozumieme čistý majetok osoby vyjadrený nasledovne:

$$\text{Bohatstvo} = \text{aktíva} - \text{pasíva}$$

Pojem bohatstvo je často zamieňaný s pojmom príjem, pričom tieto dva pojmy sú rozličné, aj keď vzájomne súvisiace. Bohatstvo pozostáva z položiek ekonomickej hodnoty vo vlastníctve jednotlivca, pričom príjem predstavuje tok položiek ekonomickej hodnoty. Vzťah medzi bohatstvom, príjmom a výdajmi je nasledovný:

$$\text{Zmena bohatstva} = \text{príjem} - \text{výdaje}$$

Bežnou chybou pri výskumných projektoch zameraných na rozdelenie bohatstva je využitie štatistických údajov príjmu na opis rozdelenia bohatstva. Rozdelenie príjmov je v zásade odlišné od rozdelenia bohatstva. Podľa Davies a kol. (2006) je rozdelenie bohatstva oveľa viac nerovnomerné ako rozdelenie príjmu.

Pokiaľ disponuje jednotlivec vysokým príjmom, ale zároveň porovnateľnými výdajmi môže dosahovať jeho bohatstvo malé, ba až negatívne hodnoty.

Pod pojmom prerozdelenie bohatstva a príjmu, podľa Standfordskej encyklopédie (2012), rozumieme prevod príjmu a bohatstva (vrátane fyzického vlastníctva) od niektorých jednotlivcov k iným jednotlivcom, a to napríklad prostredníctvom sociálnych mechanizmov, ako sú dane, menová politika, sociálna starostlivosť, pozemková reforma či charita. Tento termín typicky odkazuje skôr na prerozdeľovanie na základe celej ekonomiky, než medzi vybranými jedincami, a teda od tých, ktorí vlastnia viac, k tým, ktorí vlastnia menej.

Pod pojmom prerozdelenie teda môžeme chápať akési „rozdelenie už rozdeleného“ a teda na to, aby sme mohli sformulovať možnosti prerozdelenia bohatstva v rámci finančnej architektúry sveta je v prvom rade nevyhnutné ozrejmiť, ktoré subjekty daným bohatstvom na základe prvotného rozdelenia až po súčasnosť disponujú a teda, ktoré subjekty disponujú takým množstvom reálnych aktív, aby dané prerozdelenie z celosvetového hľadiska mohli ovplyvniť.

1.4. Politika prerozdelenia bohatstva

Vo viacerých spoločnostiach sa uskutočňujú pokusy o prerozdelenie bohatstva prostredníctvom prerozdelenia vlastníctva majetkov, daní či regulácií, v snahe podporiť vyššiu alebo nižšiu triedu, či zmenšiť extrémnu nerovnomernosť rozdelenia.

Priklady takýchto praktík siahajú až do dôb Rímskej ríše (3. st. p. n. l.), kedy boli vytvorené zákony obmedzujúce množstvo vlastníctva pôdy, ktorú môžu rodiny vlastníť. Motiváciou pre obmedzenia takéhoto typu je napríklad snaha o vytvorenie rovnakých príležitostí a podmienok pre všetkých jednotlivcov, strach z toho, že veľké bohatstvo vedie k následnej politickej korupcii či prípadná vysoká koncentrácia bohatstva k rebélii. Rozličné formy socializmu sa snažili znižovať nerovnomerné rozdelenie bohatstva a s ním súvisiace konflikty a sociálne problémy. Počas obdobia osvietenstva napríklad Bacon (1996) zastával názor, že bohatstvo by malo byť formou dobrej politiky prerozdelené a nemalo by byť len v rukách vybranej hrstky ľudí.

Vo viacerých krajinách existujú národné štúdie zaoberajúce sa bohatstvom, z ktorých tri uvádzame.

Britská štúdia bohatstva a aktív (OSN, 2010) pozostávala z dlhodobejšieho prieskumu na území Veľkej Británie (Anglicka, Škótska a Walesu). Respondenti, ktorí sa zúčastnili prvotného prieskumu (júl 2006 – jún 2008) boli vyzvaní zúčastniť sa nasledujúceho prieskumu (júl 2008 – jún 2010) a posúdiť tak, či sa ich podmienky počas sledovaného obdobia zmenili. Prieskum bol uskutočnený prostredníctvom vyplnenia interaktívneho dotazníka, pričom počet respondentov v prvej vlne bol približne 30 000 a v druhej vlne cca 20 000 domácností. Štúdia sa zamerala na meranie bohatstva prostredníctvom ukazovateľov ako je disponibilný príjem, vlastníctvo aktív, úspor a dlhu či dôchodkové sporenia. Štúdia bola financovaná konzorciom vládnych ústavov. Výsledkom bolo nasledovné zistenie disproporcie rozdelenia bohatstva: 1 % britských domácností je zadlžené vo výške najmenej 4 200 £, 10 % domácností vlastní bohatstvo vo výške menej ako 13 100 £, polovica všetkých domácností disponuje bohatstvom 218 400 £, 10 % bohatstvom viac ako 918 100 £ a 1 % domácností vlastní bohatstvo vo výške presahujúcej 2,5 mil. £.

Talianska štúdia Príjmov domácností a ich bohatstva predstavovala štatistický prieskum uskutočnený talianskou centrálnou bankou Banca d'Italia (2015). Zmyslom štúdie bolo skúmanie ekonomického správania sa talianskych domácností. Štúdia bola neskôr integrovaná v medzinárodných prieskumných projektoch, ako napríklad Luxemburská štúdia príjmu (LIS, 2015), ktorých zmyslom bolo poskytnúť medzinárodne porovnateľné dáta bohatstva a príjmu domácností. Od roku 2008 je štúdia takisto súčasťou projektu realizovaného ECB (2015) – Štúdia majetku a spotreby domácností v eurozóne. Veľkosť skúmanej vzorky predstavuje približne 8 000 domácností, zber dát je zverený špecializovanej firme využívajúcej osobné pohovory a metodológiu CAPI. V rámci štúdie sú zbierané nasledujúce dáta: charakteristika domácností a jej členov (počet zárobkovo činných osôb, pohlavie, vek, vzdelanie, postavenie

v práci), príjem domácnosti (plat, príjem zo samostatne zárobkovej činnosti, dôchodkov a iných finančných transferov, príjem z vlastníctva finančných a nefinančných aktív), spotreba a úspory (spotreba jedla, výdavky na bývanie, zdravie, poistenie, výdavky na tovary dlhodobej spotreby a úspory domácností), bohatstvo v zmysle vlastníctva nehnuteľností, finančných aktív, záväzkov a špeciálne moduly, ako napríklad kapitálové výnosy, dedičstvo, averzia voči riziku, hospodárska mobilita či daňové úniky. Dáta od roku 1977 – 2013 sú voľne dostupné pre vedecké výskumy na webovom portáli talianskej centrálnej banky (Banca D'Italia, 2015). Zo štúdie vyplýva, že koncom roka 2013 bolo bohatstvo talianskych domácností ohodnotené na 8,728 mld. €, čo predstavovalo priemernú hodnotu majetku 144 000 € na obyvateľa a 356 000 € na domácnosť. Reálne aktíva predstavovali 60 % bohatstva, finančné zvyšných 40 %. Záväzky predstavovali menej ako 900 mld. € – cca 9 % celkových aktív.

Americká štúdia (SCF, 2013) financií spotrebiteľa predstavuje trojročný štatistický prieskum súvahy, dôchodkov, príjmu a iných demografických charakteristík rodín v USA. Prieskum takisto zhromažďuje informácie o využívaní finančných inštitúcií, pričom financovanie prebieha prostredníctvom federálnej rezervnej rady v spolupráci s americkým ministerstvom financií. Dáta sú zhromažďované od roku 1992 prostredníctvom Národného prieskumného centra na Chicagskej univerzite. Účasť na štúdiu je dobrovoľná, avšak vďaka tomu, že v rámci hlavnej štúdie bolo dotazovaných len približne 4 500 až 6 500 domácností, účasť každej z nich je pre výsledky nesmierne dôležitá. Väčšina dotazníkov bola vyplnená osobne, popri prípade telefonicky. Bohatstvo v USA je koncentrované nerovnomerne, viac ako tretinu bohatstva vlastní 1 % populácie, a tak štúdia za účelom presnosti kombinuje dve techniky náhodného výberu respondentov. Prvá z nich spočíva na geograficky náhodne situovanej vzorke, a to najmä kvôli zabezpečeniu dobrého pokrytia charakteristík ako je vlastníctvo domov a bytov, ktoré je v rámci populácie široko distribuované. Druhá, pomocná vzorka, je zvolená tak, aby zahrnila neprimerane bohaté rodiny, ktoré vlastní relatívne veľké podiely aktív, tzv. „non-corporate“ podnikov a dlhopisov oslobodených od dane. Táto vzorka je vybraná na základe údajov z daňových priznaní. Jednotlivci, patriaci do skupiny 400 najbohatších podľa magazínu Forbes sú z tejto vzorky vylúčení. Celková početnosť odpovedí z prvej vzorky bola približne 30 %, pričom zo vzorky najbohatších rodín predstavovala početnosť len 10 %. Výsledky štúdie hovoria o raste priemerného príjmu domácností v období od 2010 – 2013 o 4 %, avšak medián hovorí o poklese 5 % v spojitosti so zvýšenou koncentráciou príjmu v danom období. Iba domácností na vrchole príjmovej distribúcie dosiahli počas sledovaného obdobia veľký nárast príjmov.

1.5. Rozdelenie bohatstva v súčasnosti

Koncom 20. storočia bolo svetové bohatstvo (z ekonomického hľadiska, hľadiska prírodných zdrojov a finančných trhov) koncentrované najmä medzi krajinami G8 a západné priemyselné krajiny spolu s hŕstkou ázijských krajín a krajín OPEC-u. V správe Energy Information

Administration (EIA, 2008) sa uvádza, že členské krajiny OPEC zarobili v roku 2008 1,251 bilióna USD z vývozu ropy (vzhľadom na zaznamenané ceny ropy).

Výsledky štúdie banky Credit Suisse (2013) s názvom Global Wealth Report 2013 upozorňujú na zvyšovanie majetkovej nerovnosti vo svete. Podľa štúdie ovláda 10 % najbohatších jedincov až 86 % celosvetového bohatstva, zatiaľ čo chudobnejšia polovica populácie vlastní menej ako 1 % z neho.

Podľa štúdie disponuje majetkom vo výške maximálne 10 000 USD viac ako dve tretiny celosvetového počtu dospelých osôb, čo predstavuje 3,2 miliardy ľudí. Táto najpočetnejšia skupina obyvateľov vlastní dokopy len 3 % celosvetového bohatstva, čo predstavuje sumu 7,3 bilióna USD.

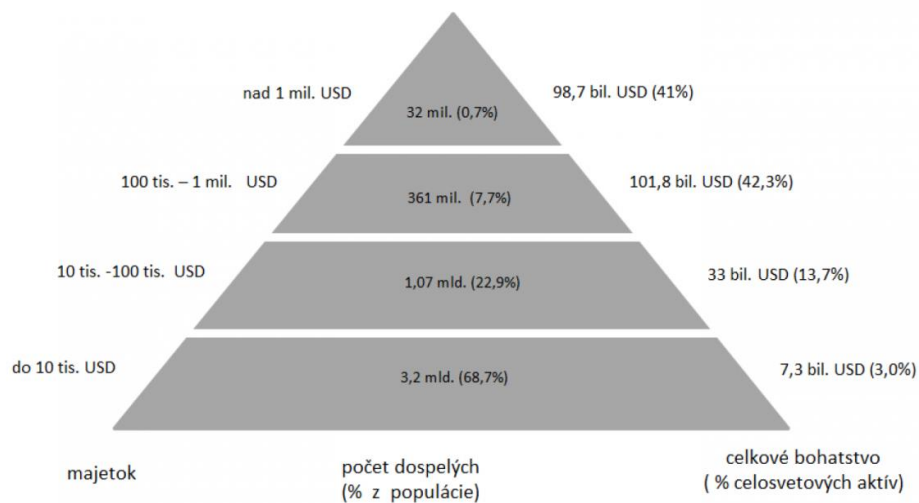
Druhá najpočetnejšia skupina ľudí – 23 % svetovej populácie (1 miliarda) disponuje majetkom vo výške od 10 do 100 tisíc USD. Táto skupina vlastní 14 % celosvetového bohatstva, čo predstavuje 33 biliónov USD.

Na vrchole celosvetovej pyramídy bohatstva sa nachádza necelých 400 miliónov ľudí, ktorí disponujú aktívami vo výške viac ako 100 000 USD. Týchto 8 % celosvetovej populácie má pod kontrolou viac ako 80 % celkového majetku, čo predstavuje hodnotu viac ako 200 biliónov USD.

Rast nerovnosti a polarizovania spoločnosti zvyrazňuje skutočnosť, že 0,7 % populácie – 32 mil. ľudí vlastní viac ako 4 z každých 10 USD na svete. Od polovice roka 2012 do polovice roka 2013 vzrástlo svetové bohatstvo v priemere o 4,9 % dosahujúc hodnotu 241 biliónov USD. Počet ultrabohatých, s majetkom nad 50 mil. USD, pritom rástol až 10 % tempom.

O b r á z o k 1

Rozdelenie bohatstva – porovnanie podielu počtu dospeljej populácie a ich bohatstva k celkovej výške globálneho bohatstva

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Credit Suisse (2014).

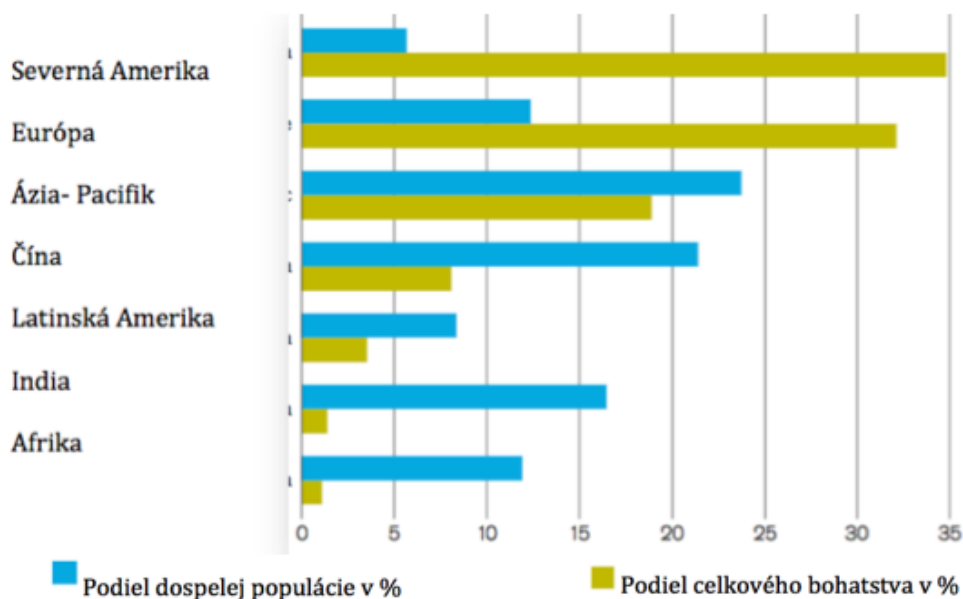
Štúdia Credit Suisse (2014) Global Wealth Report poukazuje na rast bohatstva ultra-bohatých o 3 % z 98,7 mld. USD na 115,9 mld. USD. Táto skupina, ktorá predstavuje menej ako 1 % z celkovej populácie, pritom vlastní 44 % z celosvetového bohatstva. 3,3 miliarda ľudí (viac ako 70 % dospeléj populácie) pritom disponuje majetkom nižším ako 10 tis. USD. Majetkom vo výške do 100 tis. USD disponuje dokopy 91,3 % celosvetovej populácie.

Najnovšia štúdia z októbra 2015 hovorí o výške celkového svetového bohatstva 250 mld. USD, čo predstavuje mierny pokles oproti roku 2014 a to najmä vďaka výkyvom výmenného kurzu. Trend vývoja bohatstva však podľa Credit Suisse (2015) ostáva naďalej vo všeobecnosti pozitívny. Rast bohatstva domácností bol výnimočne silný v USA a v Číne v období od polovice roku 2014 do polovice roku 2015. Koncentrácia bohatstva zostáva naďalej najvyššia na území Európy a USA. Rast trhov rozvojových ekonomík zohrával v uplynulom roku pozitívny faktor. Čína, ktorej populácia predstavuje pätinu celkovej svetovej populácie v súčasnosti vlastní približne 10 % z celosvetového bohatstva, pričom jej stredná trieda predstavuje po prvýkrát v histórii najväčšiu spomedzi všetkých krajín sveta.

Nasledujúci obrázok zobrazuje rozdelenie bohatstva z regionálneho hľadiska, berie sa do úvahy počet dospeléj populácie v danom regióne.

O b r á z o k 2

Rozdelenie bohatstva z regionálneho hľadiska – porovnanie podielu bohatstva domácností v rámci regiónu s podielom dospeléj populácie daného regiónu

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Credit Suisse (2014).

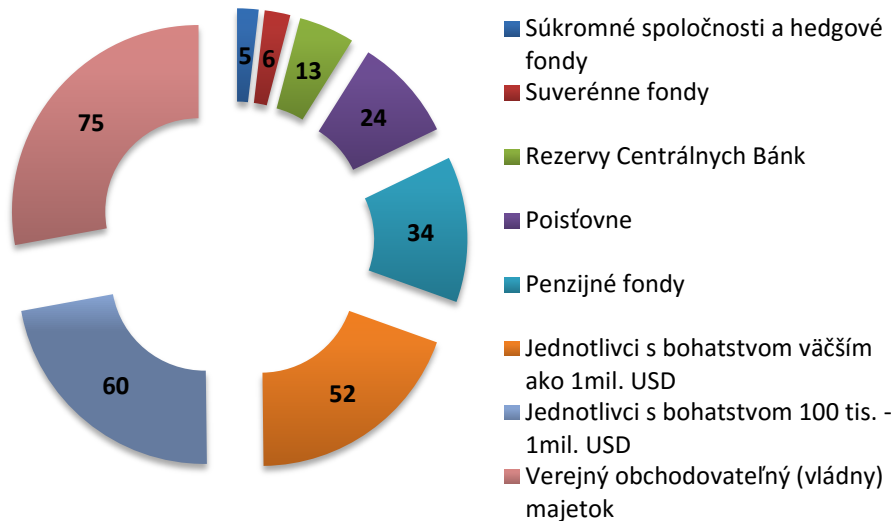
Prekvapujúco, pokiaľ sa pozrieme na globálne segmenty bohatstva, podľa Detter a Folster (2015), predstavujú najväčšiu časť verejne obchodovateľné aktíva, ktoré sú v odhadovanej výške 75 mld. USD, čo je podstatne viac ako celosvetový verejný dlh, ktorý je v súčasnosti podľa IMF (2015) vo výške 54 mld. USD, a zároveň rovné svetovému HDP – takisto 75 mld. USD.

Nasledujúci obrázok zobrazuje rozdelenie globálneho bohatstva z hľadiska jednotlivých segmentov.

Obrázok 3

Globálne segmenty bohatstva (2015)

Globálne segmenty bohatstva (v mld. USD)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Detter a Folster (2015)

Tabuľka 1 zobrazuje zmenu v hodnote bohatstva domácností podľa jednotlivých regiónov za obdobie 2014 – 2015 s ohľadom na vybrané ukazovatele. Pokles celkového bohatstva domácností bol najrozsiahlejší v Latinskej Amerike (-17,1 %), následne v Európe (-12,4 %) a v oblasti Ázie a Pacifiku (-10,4 %). Zo všetkých regiónov bol zaznamenaný celkový rast bohatstva len v Číne (7 %) a Severnej Amerike (4,4 %), čo platí rovnako aj pre zmenu finančných aktív. Pri nefinančných aktívach sa do rastovej skupiny pripojil ďalší región – India, a to konkrétne v hodnote 0,3 %. Rovnako pri zmene zadlženosti je viditeľný pokles výlučne u spomínaných regiónov.

Čo sa týka jednotlivých krajín, podľa Credit Suisse zastáva vedúce postavenie opäť USA, s rastom bohatstva o 4,6 mld. USD oproti minulému roku. Hodnota rastu je síce hlboko pod úrovňou rastu z minulého roku 9 mld. USD, avšak v globálnom kontexte je stále postačujúcou. Bohatstvo rástlo taktiež v Číne – 1,5 mld. USD a v Spojenom kráľovstve – 360 mld. USD, avšak žiadna z krajín nedosiahla rast vyšší ako 100 mld. USD. V kontraste je pozorovateľný pokles bohatstva vo výške viac ako 100 mld. USD v 27 krajinách a pokles o 500 mld. v 9 krajinách. Jedná sa o krajiny ako je napríklad Francúzsko, Nemecko, Taliansko či Španielsko. Bohatstvo pokleslo celkovo o 1,5 mld. USD v Austrálii a Kanade, pričom pokles vo výške 3,5 mld. USD zaznamenalo Japonsko.

T a b u ľ k a 1

Zmena v hodnote bohatstva domácností podľa regiónov

	Celkové bohatstvo	Zmena celkového bohatstva		Bohatstvo/ dospelý jedinec	Zmena bohatstva
	2015 mld. USD	2014 – 2015 mld. USD	2014 – 2015 %	2015 USD	2014 – 2015 %
Afrika	2 596	-233	-7,9	4 536	-10,3
Ázia – Pacifik	45 958	-5 355	-10,4	40 505	-12
Čína	22 817	1 494	7	22 513	5,9
Európa	75 059	-10 664	-12,4	128 506	-12,5
India	3 447	-35	-1	4 352	-3,1
Latinská Amerika	7 461	-1 535	-17,1	18 508	-18,5
Severná Amerika	92 806	3 897	4,4	342 302	3,2
Svet	250 145	-12 420	-4,7	52 432	-6,2

	Zmena finančných aktív		Zmena nefinančných aktív		Zmena dlhov	
	2014 – 2015 mld. USD	2014 – 2015 %	2014 – 2015 mld. USD	2014 – 2015 %	2014 – 2015 mld. USD	2014 – 2015 %
Afrika	-126	-8,3	-100	-6,3	-4	-1,4
Ázia – Pacifik	-3 168	-9,9	-2 843	-9,9	-656	-7,0
Čína	1 762	15,8	34	0,3	301	18,0
Európa	-4 695	-10,4	-7 976	-14,3	-2 006	-13,4
India	-15	-2,8	10	0,3	30	12,3
Latinská Amerika	-722	-18,9	-1 059	-15,7	-246	-15,7
Severná Amerika	1 515	2,1	2 623	8,1	241	1,5
Svet	-5 450	-3,3	-9 311	-6,6	-2 341	-5,4

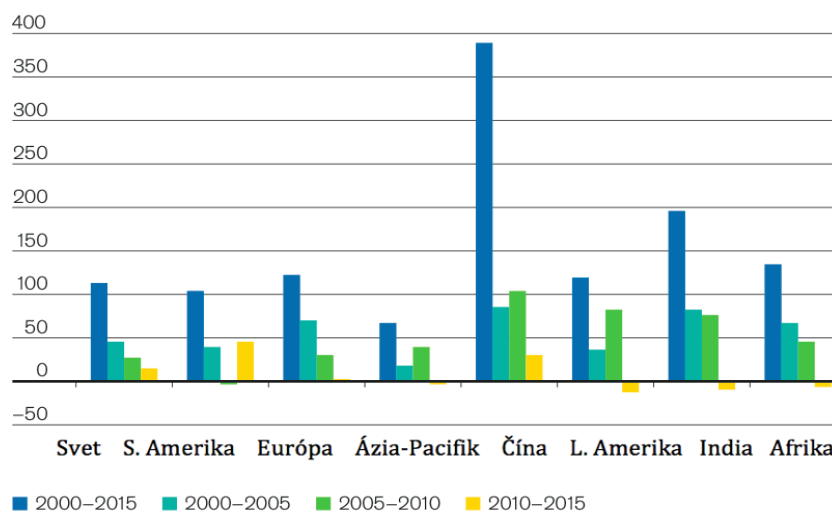
Prameň: Vlastné spracovanie podľa Credit Suisse (2015).

Väčšie a bohatšie krajiny zastávajú lepšie postavenie na absorbovanie strát, najmä pokiaľ odrážajú pohyby výmenných kurzov, ktoré vplývajú na bežný život len v malej miere. Vyjadrenie zmeny bohatstva v % je zamerané na menšie krajiny, na ktoré majú aj malé straty či zisky významný vplyv. Bohatstvo v USA rástlo na úrovni 6 %, čo je o niečo viac ako v Saudskej Arábii (ktorej mena je naviazaná na USD), avšak menej ako v Číne – 7 %. Odzrkadľujú rast v hodnotách akcií a cien domov a v spojitosti s naviazanosťou na USD sa na čele zoznamu nachádza Hongkong, s rastom vo výške 8 %.

Medzi krajiny, kde bohatstvo počas uplynulého roka klesalo o viac ako 15 % môžeme zaradiť najmä v súvislosti so slabým kurzom EUR a výkyvmi cien domov napríklad Grécko. 17 % pokles bohatstva domácnosti bol však zaznamenaný v krajinách ako Rakúsko, Fínsko, Francúzsko, Taliansko, Portugalsko. Rusko a Ukrajina na tom boli značne horšie ako ostatné krajiny, s poklesom bohatstva vo výške až 40 %, ku ktorému došlo najmä vďaka výkyvom výmenného kurzu.

Obrázok 4

Rast bohatstva (%) podľa regiónov, aktuálny výmenný kurz (2000 – 2015)

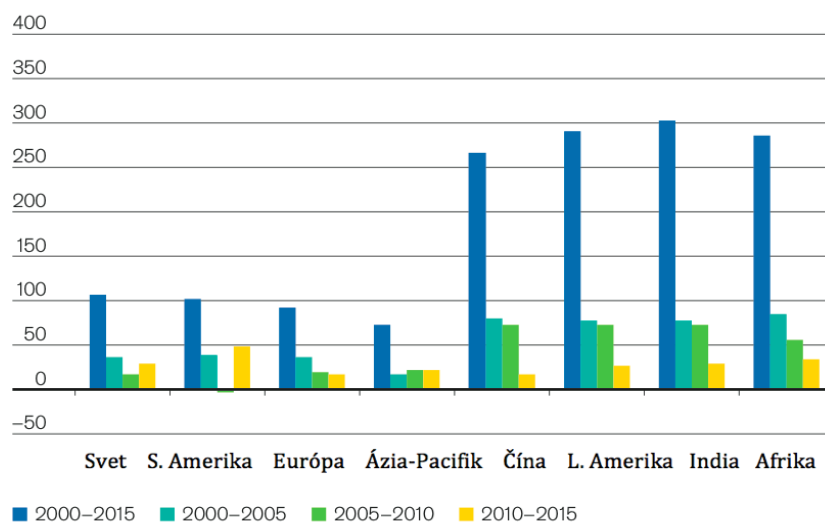

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Credit Suisse (2015).

Pokiaľ vezmeme do úvahy aktuálny výmenný kurz, v období od roku 2010 – 2015 dosahuje celkový pokles rastu bohatstva Ázia – Pacifik, Latinská Amerika, India a Afrika. Naopak z dlhodobého hľadiska (2000 – 2015) dosahujú všetky regióny rast.

Obrázok 5

Rast bohatstva (%) podľa regiónov, konštantný výmenný kurz (2000 – 2015)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Credit Suisse (2015).

Pozoruhodným faktom je, že pri konštantnom výmennom kurze dosahujú rast bohatstva v rámci pozorovaných období všetky regióny, zároveň dosahuje najvyšší rast bohatstva po Severnej Amerike Afrika, na ktorej území sa nachádzajú významné ložiská planetárnych zdrojov.

Na území Afriky sa nachádza obrovské množstvo prírodných zdrojov ako sú diamanty, soľ, zlato, kobalt, urán, meď, bauxit, striebro, olej, drevo, tropické plody. Väčšina z týchto zdrojov je neobjavená alebo takmer vôbec nevyužívaná. Afrika bola počas svojej histórie dlhodobo kolonizovaná viacerými veľmocami, ktoré využívali jej zdroje. Dispozícia veľkého množstva vzácnych surovín však Afriku namiesto ekonomického rozvoja uviedla do vzniku mnohých ozbrojených konfliktov. Mnoho západných veľmocí, akými sú napríklad USA, Kanada, Francúzsko, ale aj rozvíjajúce sa ekonomiky ako Čína, využíva zdroje Afriky, pričom príjmy z nich putujú namiesto Afriky na Západ a do východnej Ázie, spôsobujúc prehĺbovanie chudoby v Afrike. Ropa v Afrike hraje významnú úlohu hlavne po roku 2003, po objave jej nových ložísk. Sudán a Nigéria predstavujú v rámci kontinentu 2 hlavných producentov. Čína vlastní 40 % Sudánskej produkcie ropy. Nigéria, Líbya, Alžírsko, Egypt a Angola dokopy ťažia 85 % ropy v rámci kontinentu. Ostatnými krajinami, ktoré ťažia ropu sú: Gabon, Kongo, Kamerun, Tunisko, Guinea, Kongo a Pobrežie Slonoviny. V súčasnosti sa robia prieskumy v Čade, Sudáne, Namíbii, Južnej Afrike, Madagaskare, Mozambiku a Tanzánii.

Podľa údajov Afrického bankového zoskupenia pre rozvoj (ANRC, 2015) sa v Afrike nachádza až 30 % celosvetových zásob minerálov. Jej dokázané ropné rezervy predstavujú 8 % a zásoby zemného plynu 7 % celosvetových rezerv. Minerály predstavujú v priemere 70 % afrických exportov v hodnote 28% HDP. Odhady Africkej banky pre rozvoj hovoria (ANRC, 2015) o potenciálnych príjmoch z prírodných zdrojov vo výške 30 mld. USD ročne pre obdobie nadchádzajúcich 20 rokov. Napriek obrovskému potenciálu žije väčšina obyvateľstva Afriky v absolútnej chudobe. Vlády neposkytujú obyvateľom životu nevyhnutné služby ako je prístup k pitnej vode, zdravotníctvo, elektrinu, vzdelanie či základnú infraštruktúru. Ako je možné vysvetliť takú chudobu uprostred všetkého bohatstva, ktoré sa na danom kontinente nachádza?

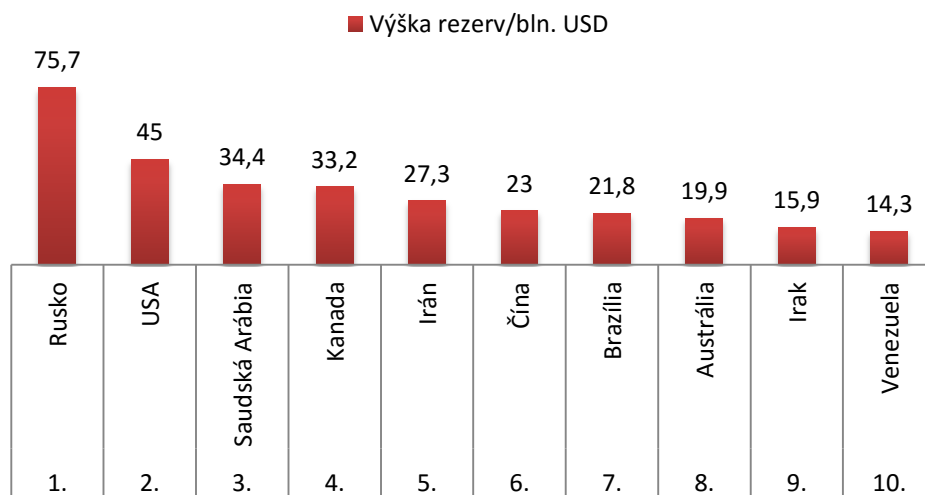
2. PRÍRODNÉ ZDROJE AKO ZDROJ BOHATSTVA KRAJÍN

Vlastníctvo prírodných zdrojov poskytuje krajinám predispozíciu k ekonomickým ziskom, rastu a rozvoju. Z dlhodobého hľadiska existuje značná spojitosť medzi vlastníctvom planetárnych zdrojov a bohatstvom krajiny či regiónu, na ktoré však vplýva aj množstvo iných faktorov, ako je napríklad výmenný kurz, využiteľnosť a dostupnosť technológií, potrebných na ich ťažbu či geopolitické otázky rozdelenia moci vo svete.

Nasledujúci obrázok zobrazuje 10 krajín s najrozsiahlejšími prírodnými rezervami.

Obrázok 6

Výška prírodných rezerv/mld. USD

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Country Ranker (2015).

Rusko predstavuje z hľadiska vlastníctva prírodných zdrojov najbohatšiu krajinu sveta, ktorá disponuje prírodnými zdrojmi v celkovej hodnote 75,7 mld. USD. Vlastní najvyšší podiel dreva a plynu na svete. Čo sa týka uhlia a zlatých rezerv, nachádza sa na 2. a 3. mieste.

USA sú druhou najbohatšou krajinou z hľadiska vlastníctva prírodných zdrojov, ktorými disponujú vo výške 45 mld. USD. Nachádza sa tu približne 32,2 % celosvetových zásob uhlia s odhadovanou hodnotou 30 mld. USD, pričom 750 mil. akrov pôdy je pokrytých lesmi v hodnote 11 mld. USD. Približne 89 % prírodných zdrojov krajiny je v dreve a uhlí, pričom pokiaľ ide o meď, zlato a zemný plyn, nachádzajú sa USA v prvej päťici krajín.

Saudská Arábia je krajina s najväčšími svetovými rezervami ropy v hodnote približne 20 % celosvetových zásob, ktoré sú hodné 31,5 mld. USD. Krajina disponuje rezervami zemného plynu v hodnote 2,9 mld. USD, čo predstavuje celosvetovo 5. najvyššiu hodnotu.

Kanada sa nachádza na 4. mieste rebríčka top 10 krajín s najvyššou hodnotou prírodných zdrojov. Disponuje po Saudskej Arábii 2. najväčšími zásobami ropy vo výške 178,1 mld. barelov hodných 21 mld. USD, čo predstavuje 17,8 % z celosvetových zásob ropy. Krajina

disponuje 3. najväčšími rezervami uránu a dreva a okrem toho sa v nej ťaží aj veľké množstvo fosfátov.

Irán vlastní 16 % zo svetových zásob plynu v hodnote 11,2 mld. USD, pričom jeho zásoby ropy sú z celosvetového hľadiska na 3. mieste. Irán si nemôže uvedomiť monetárnu hodnotu jeho prírodných zdrojov kvôli obchodným reštrikciám uloženým za neupustenie od svojho jadrového programu.

Približne 90 % z čínskych prírodných zdrojov je rozložených medzi uhlie a vzácne zemské minerály. Jej zásoby uhlia predstavujú 13 % z celosvetových zásob. Zásoby dreva sú v hodnote 6,5 mld. USD, zatiaľ čo hodnota krajinných zdrojov je vo výške 23 mld. USD.

Brazília sa nachádza na 7. mieste v top 10 krajín s najväčšími prírodnými rezervami. Krajina disponuje obrovskými zásobami zlata a uránu, a zároveň je druhým najväčším dodávateľom železa na svete, ktoré predstavuje 17 % jeho globálnej ponuky. Drevo je pre Brazíliu najvýznamnejšou komoditou a v čistej hodnote 17,5 mld. USD tak predstavuje 12,3 % svetovej ponuky.

Austrália disponuje najväčšími zásobami prírodných zdrojov vo výške 19,9 mld. USD, čo zahŕňa uhlie, drevo, meď a železo. Krajina disponuje najväčšími zásobami zlata vo výške 14,3 % jeho svetovej ponuky. Približne 46 % svetových zásob uránu pochádza z Austrálie, pričom jej zásoby železa sú ohodnotené na 5,3 mld. USD.

Irak disponuje zásobami ropy v hodnote 13,6 mld. USD, čo predstavuje takmer 9 % z celosvetových zásob ropy. Veľká časť týchto rezerv sa v súčasnosti nevyužíva kvôli konfliktom o ich vlastníctvo so susediacimi krajinami. Irán takisto vlastní jedny z najväčších zásob fosfátu.

Venezuela ako 10. najväčší držiteľ prírodných zdrojov disponuje najväčšími rezervami železa, zemného plynu a ropy. Krajina disponuje s 8. a 6. najväčšími rezervami zemného plynu a ropy, čo predstavuje 2,7 % a 7,4 % ich celosvetovej ponuky (Country Ranker, 2015).

2.1. Prírodné zdroje ako ohnisko geopolitických konfliktov

Napriek tápaniu v hĺbinách studenej vojny predstavovala druhá polovica 20. storočia obdobie sprevádzané výrazným celosvetovým rastom životnej úrovne (podľa oficiálne publikovaných ukazovateľov). Mnoho oblastí technologického a priemyselného pokroku počas tohto obdobia bolo závislých od schopnosti ľudstva získať obrovské množstvo prírodných zdrojov. Avšak napriek tomu, že toto nespočetné množstvo zdrojov spôsobilo hospodársky rast vo veľkej časti sveta, veľký podiel prírodného bohatstva sa nachádza na území najviac sociálne, ekonomicky a ekologicky zraniteľných regiónov. V skutočnosti sa častokrát štáty s obrovským množstvom prírodných zdrojov nachádzajú na samom dne tzv. „indexu zlyhaných krajín“ (Failed States Index). Navyše sa viac ako 90 % majoritných ozbrojených konfliktov od roku 1950 – 2000 vyskytlo na území krajín obsahujúcich tzv. biodiverzité hotspoty – geografických regiónov so značnými prírodnými rezervami, umiestnenými v oblastiach

ako je západná a východná Afrika, Stredozemné more, Kaukaz, juhovýchodná Ázia či Latinská Amerika.

Existuje pomerne rozšírený názor, že medzinárodné inštitúcie 20. storočia (MMF či SB a ďalšie) pomohli viesť svet obdobím bezprecedentného rastu. Avšak hrozby 21. storočia, ako napríklad rastúca príjmová nerovnosť, vnútroštátne konflikty či globálne otepľovanie, boli danými inštitúciami nesprávne adresované. No nejde iba o nesprávne adresovanie ako základ pre kritiku fungovania spomenutých inštitúcií. Podľa viacerých odborníkov práve tieto inštitúcie, v čele ktorých stáli predstavitelia nominovaní USA a západných krajín, významnou mierou k prehlbovaniu polarizácie a k nárastu vojnových konfliktov v globálnom svete prispeli.

Planetárne zdroje môžu slúžiť ako impulz pre vznik konfliktu či vojenskej spolupráce, predĺženie krvavého konfliktu, ako aj mať rozhodujúcu úlohu pri procese ich skončenia. Rozvíjajúce sa pole environmentálneho budovania mieru, ktoré zahŕňa manažment prírodných zdrojov s ohľadom na prevenciu voči konfliktom, ich zmierňovaniu, vyriešeniu a obnovy v komunitách postihnutých konfliktom ponúka moderné stratégie, ktoré dokážu riešiť problémy spojené s rozvojom prírodných zdrojov v konfliktných regiónoch.

Konflikty v rozvíjajúcich sa krajinách často zasahujú chudobných, najmä vidiecke populácie, ktoré majú zásadne obmedzený prístup k prírodným zdrojom, na ktorých závisí ich životný štandard. Vo svojom hodnotení zdôraznila OSN ľudskú závislosť na „dotáciách“ ekosystémových služieb – voda, jedlo, výživné látky, energia, stavebný materiál – ktoré poskytujú jednotlivcom produkty a služby, na ktorých závisí ich živobytie a blahobyt. Veľké množstvo rozvojových krajín je značne závislé na príjmoch z prírodných zdrojov a kontrola nad prírodnými zdrojmi môže mať významný vplyv na lokálne komunity a celkové prerozdelenie procesy v krajine.

Možnosť či obmedzenie prístupu k prírodným zdrojom spolu s inými sociálne politickými faktormi môže veľmi ľahko spôsobiť zvýšenie pravdepodobnosti vzniku konfliktu. Krajiny ako Guatemala, Nepál či Sierra Leone, uviedli podstatu vzniku konfliktu práve v neadekvátnom prístupe k pôde. Vysoké množstvo prírodných zdrojov ako je ropa, plyn či minerály môže podporiť rôzne separatistické hnutia či neštátne skupiny, ktoré sa snažia získať nadvládu nad rozvojom regionálnej ekonomiky. Zdieľanie bohatstva spočívajúce v prírodných zdrojoch predstavovalo významný faktor pri kríze v Jemene, počas posunu k nezávislosti Južného Sudánu či pri povstaní v Papui Novej Guinei, týkajúcom sa výnosov z ťažby medi.

Vnútroštátne konflikty často zahŕňajú viacero lokálnych a regionálnych bojujúcich strán, napríklad Kongo, Jemen, Sudán, ktoré si vyžadujú nákup zbraní, výplaty vojakov a bezpečnostných zložiek. Takéto zvyšovanie príjmov môže byť implementované prostredníctvom zdanenia existujúceho priemyslu alebo skupiny preberajúcej priamu kontrolu nad prírodnými zdrojmi. Bohatstvo z konfliktných zdrojov malo značný vplyv na konflikty napríklad v Sierra Leone (diamanty), Libérii (drevo), či v Afganistane (mak).

Počas konfliktu, keď sa skupiny snažia oslabiť svojich protivníkov, môžu byť často obeťou práve prírodné zdroje či životné prostredie. Takýto prípad sa stal v Kolumbii, keď FARC rebeli rozliali 2 milióny barelov ropy v andských povodiach.

2.2. Ropa ako jeden z najvýznamnejších zdrojov energie

Genéza vývoja ceny ropy zdanlivo odráža len vplyv takých determinantov jej zmien ako sú zmeny v ponuke a dopyte po ropných produktoch, ovplyvnené objektívnymi okolnosťami ekonomického (napr. objav nových ložísk) a spoločenského (napr. revolúcie, vojenské puče) charakteru. Priamo sa nepracuje s kombináciou faktorov, ktoré môžu byť i nátlakového typu. Príkladom je prudký pokles cien ropy a jej držanie na nízkej úrovni súčasne s uvalením sankcií voči Rusku. Aj keď zároveň nízkymi cenami došlo k poškodeniu producentov bridlicovej ropy v USA, predsa len sa počítalo s tým, že väčšie škody to vyvolá na strane Ruska.

Rámec súvislostí vývoja cien ropy udáva charakteristika štyroch ropných šokov:

1985 – 1986

Kolapsu cien ropy v roku 1986 predchádzalo niekoľkoročné obdobie vysokých cien urýchlené iránskou revolúciou. OPEC určoval oficiálne ceny pre rôzne druhy ropy, ako meradlo používal ľahkú ropu zo Saudskej Arábie – 34 USD/barel v roku 1981. Vysoké ceny a recesia v 80. rokoch viedli k poklesu dopytu po rope najmä vo vyspelých ekonomikách, čo viedlo k nástupu používania substitučných produktov. Vysoké ceny ropy vyvolali rast jej produkcie i mimo krajín OPEC, a to najmä na Aljaške, v Mexiku a v Severnom mori. Slabý globálny dopyt a zvyšujúca sa produkcia ropy v krajinách mimo OPEC viedli k zníženiu produkcie v krajinách OPEC o takmer polovicu, s významným dopadom na Saudskú Arábiu. Cena saudskej ľahkej ropy poklesla v roku 1985 na 28 USD za barel v dôsledku stagnujúcej globálnej hospodárskej aktivity a problémov s cenami (niekoľko členských krajín OPEC znížilo ceny, aby si zabezpečilo vyššie objemy exportu). Do roku 1985 poklesla produkcia ropy v Saudskej Arábii z 10 mil. barelov na 2,3 mil. barelov. Aby si krajina udržala miesto na svetom trhu s ropou bola donútená zvýšiť produkciu, upustiť od oficiálneho určovania cien a prijať spotový cenový mechanizmus.

1990 – 1991

Invázii Iraku do Kuvajtu v roku 1990 predchádzalo dlhé obdobie nízkych cien ropy, Brent ropa stála okolo 17 USD za barel. Vojna znížila v Iraku a Kuvajte dennú produkciu ropy o viac ako 4 mil. barelov. Ostatní členovia OPEC však disponovali prebytočnou kapacitou, ktorá súvisela s udalosťami na začiatku 80. rokov. Vtedy sa OPEC rozhodol znížiť produkciu ropy, aby udržal jej vysokú cenu. V roku 1991 ceny Brent ropy vzrástli na 40 USD za barel a s rastúcou produkciou opäť klesli na konci roka na 28 USD za barel.

2008 – 2009

Najväčší pokles cien po 2. svetovej vojne nastal v dôsledku vypuknutia finančnej krízy v roku 2008. V druhej polovici roku 2008 poklesli ceny ropy o viac ako 70 %. Cenový kolaps, ktorý sa odzrkadlil v drastickom poklese dopytu, však nebol unikátnym iba pre ropu. Pád znamenala väčšina akciových trhov, rovnako i ceny ďalších komodít, ako energie, kovy, poľnohospodárske či potravinárske komodity. Cenový pokles bol sprevádzaný vysokým nárastom volatility. V počiatku finančnej krízy sa OPEC opätovne vrátil k obmedzeniu ponuky ropy s cenovým cieľom na úrovni 22 – 28 USD za barel. Keď ceny v roku 2004 presiahli dané rozmedzie, OPEC zodvihol cenový cieľ na 100 – 110 USD za barel. Po prehĺbení finančnej krízy však cena ropy spadla na úroveň 40 USD za barel. Počas ďalších dvoch rokov sa cena vrátila späť na úroveň 100 USD, podporená silnejším dopytom, odrazom vývoja globálnej ekonomiky ale najmä rozhodnutím OPEC stiahnuť 4 mil. barelov ropy z denného obehu.

2014 – 2015

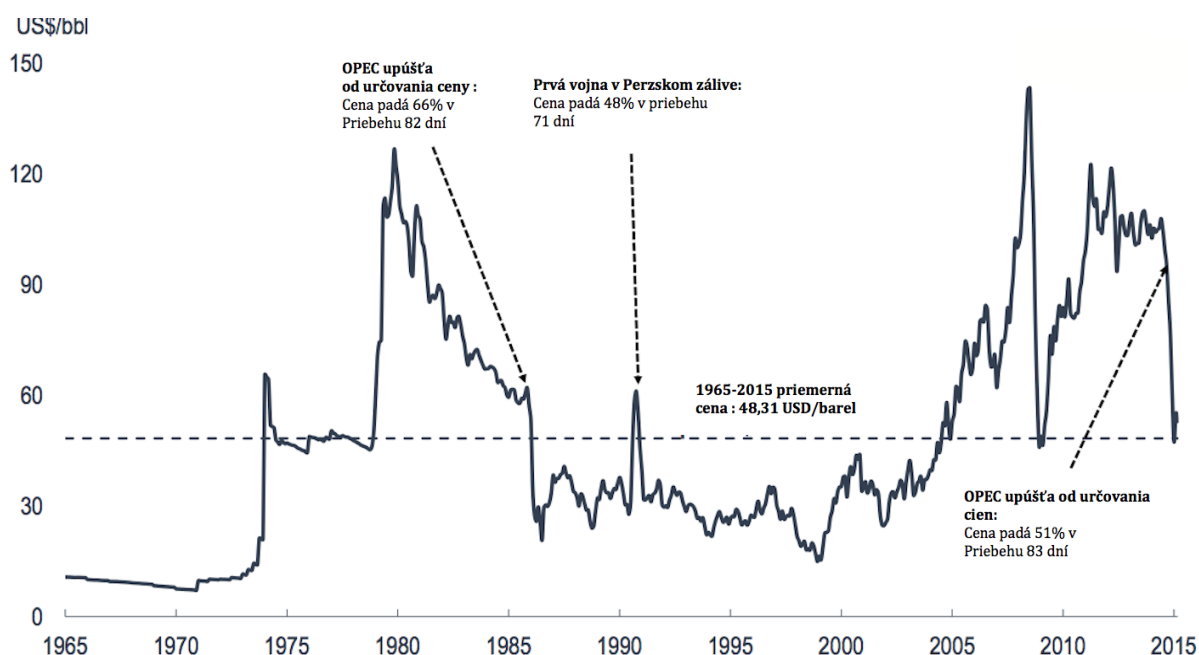
Posledný prepád cien nastal v dôsledku nízkeho dopytu po rope a vysokému rastu ponuky ropy (najmä z USA). Počas rokov 2011 – 2014 zvýšili USA dennú ponuku ropy o 4 mil. barelov, kombinovane s kanadskými ropnými pieskami a biopalivami bolo dodaných viac ako 6 mil. barelov ropy denne. Napriek konfliktu a ďalšiemu vývoju situácie v Líbyi bolo na trh dodávaných navyše 0,5 mil. barelu denne. Produkcia ropy v Iraku v roku 2014 bola relatívne stabilná, na úrovni 3,3 mil. barelu denne, čo predstavovalo najvyšší priemer od roku 1979. Sankcie uvalené na Rusko sa na európskom trhu s energiami výraznejšie neprejavili. V roku 2014 sa OPEC rozhodol chrániť svoj podiel na trhu namiesto zachovania cenovej hladiny na úrovni 100 – 110 USD za barel. Cena prudko klesla a zároveň sa výrazne posilnil USD, ktorý všeobecne negatívne koreluje s cenami komodít, vrátane ropy.

Medzi jednotlivými ropnými šokmi existuje niekoľko podobností. Pred rokmi 1985 – 1986 nastal rast ponuky súvisiaci so zvýšením ťažby na Aljaške, v Severnom mori a v Mexiku. V roku 2014 a v prvej polovici 2015 ponuka ropy rástla vďaka ťažbe ropných bridlíc v USA a olejových pieskov a biopalív v Kanade. V oboch prípadoch nasledoval nárast cien a tiež upustenie krajín OPEC od regulácie cien v prospech udržania podielu na trhu. Niektoré odlišnosti sú tiež zreteľné. Napriek tomu, že cenová volatility bola obrovská počas oboch období, rast bol v rokoch 2014 – 2015 podstatne nižší. Nízke ceny počas 1985 – 2003 boli spôsobené viacerými faktormi: obrovskou voľnou produkčnou kapacitou krajín OPEC, nadmernou produkciou spojenou s kolapsom ZSSR, zvýšením efektívnosti palív a substitúcie ropy a zároveň slabým dopytom v dôsledku finančnej krízy v Ázii v roku 1998 a recesie v USA v roku 2001. Niektoré zo spomínaných faktorov v súčasnosti nepôsobia, preto k dlhšiemu obdobiu nízkych cien by mohol teoreticky dopomôcť technologický pokrok, krátke projekčné cykly, dlhodobé veľké infraštruktúrne projekty a najmä stabilita v regiónoch sveta atď.

Ropa ako jedna z najvyužívaných komodít, ovplyvňuje geopolitické dianie vo svete. Cena, za ktorú sa ropa predáva na medzinárodných trhoch je z veľkej časti denominovaná v USD. Významné pre predikciu vývoja jej ceny je jej vplyv na vývoj kurzu USD, rovnako ako o počiatku využívania petrojuana, ako alternatívy uskutočňovania ropných kontraktov v medzinárodnom meradle. Obrázok 7 zobrazuje vývoj ceny ropy v súvislosti s udalosťami, ktoré spôsobili jej prepady v jednotlivých obdobiach. Obrázok 8 zobrazuje volatilitu ceny ropy počas jednotlivých ropných šokov. Udalosti, ku ktorým došlo počas roka 2014 a 2015 čoraz viac nasvedčujú naviazanosť ceny ropy na geopolitické dianie vo svete, súvisiace s prerozdelením moci ako na prebytok jej ponuky, či zvýšenú volatilitu na akciových trhoch.

Obrázok 7

Vývoj cien ropy od roku 1985 – 2015

Prameň: World Bank (2015).

Snaha obmedziť dominanciu USD sa stala naliehavou i pre Moskvu, keďže USA a vlády krajín EÚ uvalili sankcie na Rusko v súvislosti s pretrvávajúcimi nepokojmi na Ukrajine. Ruský štátny rozpočet je z dvoch tretín závislý na predaji ropy a zemného plynu. Preto sa Rusko bude snažiť o predaj ropy v juanoch (renmimbi) naďalej. Vývoz ruských spoločností bol z veľkej časti denominovaný v USD až do leta minulého roka, kedy USA a Európa uvalila sankcie voči Rusku. Podľa výsledkov správy vydanej Gazpromom (2015) za obdobie 1. kvartálu roka 2015, predstavoval vývoz ropy spoločnosti prostredníctvom potrubia východnej sibírskej oblasti v Tichom oceáne 37,2 % vývozu spoločnosti, čo činí 1,6 mil. ton v období troch mesiacov do 31. 3. 2015. Tento fakt potvrdzuje oficiálne zrodenie petrojuana, pričom viacero ruských energetických skupín je čoraz viac naklonených k vyrovnaniu obchodov

s ropou mimo USD. V súčasnej dobe USA a Európa zvažuje uvalenie sankcií na obchodovanie v petrojuanoch.

Na to aby bolo možné pochopiť prečo a do akej miery je hľadanie a poznanie súvislostí vývoja ceny ropy a USD dôležité, je potrebné vziať do úvahy nasledovné: úradníci krajín vyvážajúcich ropu, ktoré znížili svoju produkciu v minulom roku, zdôvodnili tento fakt ako ochranu podielu na trhu v kľúčových dovážajúcich krajinách. Naopak čínske údaje zo začiatku júna 2015 poukazujú na prudký pokles dovozu z krajín OPEC a nárast dovozu z Ruska o 36 % počas roka 2014. Medzitým dovoz zo Saudskej Arábie poklesol o 8 % a dovoz z Venezuely o 11 %.

3. MENOVÉ OTÁZKY A ICH VZŤAH S VÝVOJOM CENY ROPY

Historicky existuje zjavná korelácia medzi cenou ropy a USD. Keď cena USD rastie, cena ropy klesá a vice versa. Dlhodobou bola táto cenová súvislosť vysvetľovaná prostredníctvom obrovských tokov importu ropy do USA. Najnovšie údaje Goldman Sachs (Currie, 2014) hovoria o tom, že dané odôvodnenie sa stalo neopodstatneným v dôsledku rozšírenia ťažby bridlicového plynu v USA. V roku 2008 USA importovali cca 12 miliónov barelov ropy a ropných produktov. Pokiaľ vynecháme Kanadu a Mexiko, dostaneme sa na pokles ku 2,4 mil. barelov za deň, čo je približne o 60 % menej ako v roku 2008, čo výrazne znižuje koreláciu medzi komoditami a USD.

V minulosti investori verili, že hlavný mechanizmus korelácie ceny ropy a USD bol veľký ropný deficit amerického bežného účtu. Od roku 2000 až po globálnu krízu bol zvyšujúci sa dovoz ropy, ktorý rozširoval americký deficit bežného účtu, čo spôsobilo tlak na USD – zhodnotiaci tlak na meny obchodujúce ropu, čo spôsobilo ďalší tlak na saldo bežného účtu, a teda znamenalo oslabenie pozície USD.

Do roku 2008 dosiahla ropa cenu 147 USD za barel a USD bol na najnižšej úrovni oproti EUR – (1,6). V danom čase importovala Amerika približne 12 mil. barelov ropy a ropných produktov denne.

V súčasnosti množstvo importov kleslo na 5 mil., pričom pokiaľ vynecháme Kanadu a Mexiko, číslo kleslo až na 2,4 mil., čo predstavuje obrovský rozdiel medzi importom v súčasnosti a v roku 2008. Import klesol vďaka rastu produkcie bridlicového plynu v USA. Zároveň počas obdobia od roku 2008 – 2014 sa značne redukuje korelácia medzi cenami ropy a kurzom USD.

T a b u ľ k a 2

Dopyt ropy v mil. barelov za deň

Dopyt ropy v mil. barelov za deň	2015	2015	2015	2015	2014	2014	2014	2014
	Q4	Q3	Q2	Q1	Q4	Q3	Q2	Q1
Celosvetový dopyt	93,9	93,2	91,3	91,4	92,8	92,0	90,2	90,2
OECD	46,5	46,0	45,0	45,9	46,6	46,0	45,0	45,7
Amerika	24,9	24,6	23,9	24,1	24,7	24,4	23,8	23,9
Európa	13,5	13,8	13,5	13,0	13,5	13,9	13,6	13,0
Ázia Pacifik	8,2	7,6	7,6	8,8	8,4	7,7	7,7	8,9
DCs	30,5	31,3	30,6	30,1	29,7	30,4	29,8	29,4
FSU	5,0	4,7	4,3	4,4	4,9	4,6	4,2	4,4
Zvyšok Európy	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Čína	11,2	10,6	10,9	10,4	10,9	10,3	10,6	10,1

Prameň: Bloomberg (2015).

T a b u ľ k a 3

Ponuka ropy v mil. barelov za deň

Ponuka ropy v mil. barelov za deň	2015	2015	2015	2015	2014	2014	2014	2014
	Q4	Q3	Q2	Q1	Q4	Q3	Q2	Q1
Celková ponuka mimo OPEC a OPEC NGLs	63,1	62,9	63,1	63,6	63,7	62,2	61,9	61,5
OECD	25,0	24,7	24,8	24,9	25,0	24,1	23,9	23,5
Amerika	20,8	20,7	20,7	20,7	20,7	20,2	19,9	19,2
Európa	3,7	3,4	3,5	3,7	3,7	3,4	3,5	3,8
Ázia Pacifik	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
DCs	12,1	12,3	12,4	12,7	12,6	12,4	12,2	12,2
FSU	13,2	13,2	13,3	13,6	13,5	13,4	13,4	13,5
Zvyšok Európy	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Čína	4,3	4,3	4,3	4,3	4,4	4,2	4,3	4,3
Spracovacie zisky	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Celková ponuka mimo OPEC	57,0	56,8	57,1	57,8	57,7	56,4	56,1	55,8
OPEC NGLs a nekonvenčné oleje	6,2	6,1	5,9	5,9	5,9	5,9	5,8	5,7

Prameň: Bloomberg (2015).

3.1. Historický vývoj cien ropy

Tak ako ceny iných komodít, rovnako aj cena ropy zažíva rozsiahle cenové výkyvy v časoch nedostatku či nadbytku. Cenový cyklus ropy môže byť rozšírený o niekoľko rokov odpovedajúc zmenám v dopyte a ponuke. Cena ropy však závisí od viacerých faktorov ako je len dopyt a ponuka, a to napríklad geopolitické udalosti, obchodovanie NYMEX či vývoj svetovej ekonomiky.

Počas väčšiny rokov 20. storočia bola cena americkej ropy prísne regulovaná prostredníctvom cenových kontrol. Po odpočítaní inflácie bola v období po 2. svetovej vojne cena americkej ropy v priemere 28,52 USD za barel. Dlhodobé údaje a údaje z obdobia po 2. svetovej vojne ukazujú na „normálnu“ cenu hlboko pod súčasnou cenou ropy. Pokiaľ by mali byť dlhodobé údaje smerodajné, tak by obchodníci z ropného priemyslu museli byť schopní dosiahnuť zisk pri cene 24,58 USD za barel polovicu daného obdobia. Avšak s rastom kontroly OPECU, ktorý nahradil Texas Railroad Commission v monitorovaní zvyšnej kapacity, rovnako ako so zvyšujúcimi sa úrokmi z ropných futures je cena ďaleko za svojou historickou „normou“.

Od roku 1948 do konca 60-tych rokov sa nachádzala cena ropy v rozmedzí od 2,5 – 3 USD. Od 1958 do 1970 boli ceny stabilné, blízko ku 3 USD za barel, po očistení od inflácie cena v skutočnosti klesla a medzinárodní producenti navyše utrpeli stratu, keďže USD taktiež oslabil. V roku 1960 bol založený OPEC, pričom pozostával z 5 zakladajúcich štátov a to: Irán, Irak, Kuvajt, Saudská Arábia a Venezuela. Do konca roku 1971 sa pridalo ďalších 6 krajín: Katar, Indonézia, Líbya, UAE, Alžírsko a Nigéria. Od založenia OPEC do 1972 zažili členské krajiny trvalý pokles v kúpnej sile barelu ropy. V povojnovom období nastal zvyšujúci sa dopyt po rope, avšak zároveň 30 % pokles v kúpnej sile barela ropy. V marci 1971 sa

rozloženie vplyvu zmenilo. V danom mesiaci Texas Railroad Commission zrušila limit produkcie ropy a moc určovania ceny ropy sa tak presunula z USA do rúk krajín OPEC. Do roku 1971 neexistovala v USA prebytočná produkčná kapacita a tým pádom ani žiaden nástroj na nastavenie horného limitu ceny. Približne 2 roky na to, OPEC získal moc na ovplyvnenie ceny ropy. Trvalo to viac ako desaťročie od založenia OPEC, aby získal moc na ovplyvnenie svetového trhu. V roku 1972 bola cena ropy na úrovni pod 3,5 USD za barel. V októbri 1972 s útokom Sýrie na Izrael sa začala Yom Kippur vojna. USA ako aj viaceré západné krajiny prejavili svoju podporu Izraelu. Ako reakcia podpory Izraelu, viaceré arabské krajiny uvalili embargo na krajiny podporujúce Izrael. Tieto arabské krajiny boli schopné zvýšiť produkciu ropy o 5 mil. barelov za deň, pričom zvyšné krajiny o 1 mil. barelov. Čistá strata 4 mil. barelov za deň sa rozšírila v marci 1974. Predstavovalo to 7 % z voľnej celosvetovej produkcie. Do konca roka 1974 vzrástla nominálna cena ropy na viac ako 12 USD. Schopnosť ovplyvňovať a v niektorých prípadoch kontrolovať cenu ropy sa presunula z USA do rúk OPEC a stratila sa ako dôsledok ropného embarga. Extrémna citlivosť ceny na nedostatok ponuky sa stala zjavne viditeľnou, keď cena ropy vzrástla o 400 % v priebehu 6 mesiacov. Od roku 1974 do roku 1978 boli ceny ropy relatívne stabilné v rozmedzí od 12,52 – 14,57 USD za barel. Počas daného obdobia bola kapacita a produkcia OPEC relatívne stabilná na úrovni 30 miliónov barelov za deň. V porovnaní produkcie krajín mimo OPEC vzrástla z 25 miliónov barelov za deň na 31 miliónov.

V rokoch 1979 a 1980 viedli udalosti v Iraku a Iráne k ďalšiemu zvýšeniu ceny ropy. Revolúcia v Iráne vyústila k strate 2 – 2,5 milióna barelov produkcie ropy za deň v období od novembra 1978 do júna 1979, pričom v jednom momente sa produkcia takmer zastavila. Iránska revolúcia bola príčinou najvyššej ceny ropy v povojnovom období. Jej vplyv na cenu ropy bol však limitovaný a trval relatívne krátko. V skutočnosti krátko po revolúcii vzrástla produkcia ropy v Iráne na 4 mil. barelov za deň. V septembri 1980 bol Irán, oslabený revolúciou, napadnutý Irakom. Do novembra predstavovala produkcia oboch krajín dokopy 1 mil. barela za deň, čo predstavovalo pokles o 6,5 mil. barela za celý rok. Dôsledkom bola celosvetová produkcia o 10 % nižšia ako v roku 1979. Produkčná strata spolu z Iránskej revolúcie a vojny spôsobila, že cena ropy sa takmer zdvojnásobila. Nominálna cena vzrástla zo 14 USD v roku 1978 na 35 USD za barel v roku 1981.

USA zaviedlo cenovú kontrolu na svoju ropu, čo spôsobilo, že USA spotrebiteľ platil cca 50 % viac za importované ropné produkty ako za domáce a USA producenti dostali menej ako bola svetová trhovacia cena. V skutočnosti domáci ropný priemysel dotoval domácich spotrebiteľov. Z krátkodobého hľadiska recesia spôsobená rastom ceny ropy v 1973 – 1974 znamenala pre USA spotrebiteľov nižšie ceny ako pre zvyšok sveta.

Počas roku 2014 a 2015 sme boli svedkami geopolitického diania v Sýrii, Iraku, na Ukrajine. Produkcia ropy v Sýrii, Iraku a Rusku však zostala na svojej pôvodnej úrovni. Navyše revolúcia ropných bridlíc a pieskov v USA, ktorá spôsobila rast ponuky ropy, znížila dopyt USA po importe ropy a takisto zmenila trhové očakávania ohľadne jej ceny. Podľa

americkej EIA (2015) (Energetická Informačná Administratíva) vyvrcholila takzvaná revolúcia vo zvýšení domácej ťažby ropy na 3,4 mil. barela/deň, alebo inak vyjadrené o 68 % oproti roku 2008. Medzitým poklesol import ropy o 2,4 mil. barela/deň, teda o 24 %. Importy do USA v súčasnosti predstavujú hodnotu 47 % namiesto predošlých 67 % dopytu po rope. Pomer čistého importu v oblasti spotreby ropy v USA sa prepadol o 26 %. V roku 2015 bola projektovaná ťažba ropy v USA na úrovni 9,42 barela/deň, blízko rekordne historickej ťažby v roku 1970 na úrovni 9,6 mil. barela/deň. Revolúcia v energetickej produkcii USA sa však neudiala zo dňa na deň a je tak ťažko možné vysvetliť prudký pokles cien ropy v druhej polovici roku 2014. Ovplyvnila však posun kriviek dopytu a ponuky ropy. Bez vyjadrenia krajín OPEC, hlavne po ich stretnutí v novembri 2015, kde sa nepodarilo dosiahnuť konsenzus ohľadom regulácie cien ropy, tak jej cena klesla, keďže účastníci trhu predpokladali prebytok ponuky nad dopytom. V spojení so silným USD tak cena ropy neustále klesala.

3.2. Vplyv na ekonomiku USA

Saudská Arábia ako kľúčový producent a exportér ropy nevyjadrila žiadne námietky voči zvýšenej produkcii USA. Trhy očakávali, že je ochotná vstúpiť do cenovej vojny s cieľom ustrážiť si svoj podiel na trhu, keďže cena ropy pod úrovňou 50 USD by spôsobila niektorým USA producentom ropných bridlíc a piesku, ktorí dosahovali vysoký zisk, nutnosť znižovať ponuku poprípade úplne vystúpiť z trhu, čo by viedlo k stabilizácii ceny ropy. Pokiaľ USA ostanú v pozícii čistého dovozcu ropy, nižšia cena by pre nich predstavovala výhodu. Otázne však je, nakoľko silná je konkurenčná pozícia USA a ako dlho vydrží ťažiť pri cene ropy pod 50 USD, čo závisí od nákladov na ťažbu, a zároveň výšky zadlženosti producentov. Čo sa týka ropného priemyslu ako celku, podľa viacerých štúdií bolo dokázané, že náklady na ťažbu sa v priemere pohybujú od 40 – 80 USD/barel, s kľúčovými producentmi dosahujúcimi spodné hodnoty priemerného rozhrania. Znamená to, že malí, nezávislí a zadlžení producenti predstavujú v danom priemysle najrizikovejšiu kategóriu a sú tak najnáchylnejší na pozastavenie alebo zníženie ťažby. Na druhej strane, nižšia cena ropy spôsobuje straty členským krajinám OPEC napriek faktu, že ich náklady na ťažbu sú vysoko konkurenčné, keďže ich fiškálna stabilita je vysoko závislá od exportov ropy. Podľa trhových odhadov je pre Saudskú Arábiu nevyhnutná cena ropy na úrovni nad 100 USD pre zachovanie stabilného rozpočtu. SAE vyžadujú na splnenie danej podmienky ceny na úrovni nad 70 USD/barel a Katar spolu s Kuvajtom ceny v rozmedzí od 55 – 60 USD/barel. Pokiaľ by cena pokračovala v poklese, budú dané krajiny nútené čerpať z rezerv, ktoré boli vytvorené zo ziskov z ťažby v minulosti, zatiaľ čo americký priemysel s ropnými pieskami bude musieť prejsť rozsiahlou konsolidáciou. Pre USA je veľká pravdepodobnosť prevratu konsolidácie do systematického rizika. Podľa amerického Petrolejového Inštitútu (API) zamestnáva ropný priemysel v USA spolu priamo aj nepriamo približne 9,8 mil. zamestnancov. Vypláca priame výplaty vo výške 200 mld. USD ročne a nepriame platy vo výške 300 mld. USD ročne. Od roku 2000 bolo

kumulatívne investovaných 2 mld. USD, pričom priemysel predstavuje celkovo až 7,7 % ekonomiky USA. V porovnaní s ročným domácim produktom vo výške 17,6 mld. USD, súkromnou spotrebou vo výške 12 mld. USD, súkromnými investíciami vo výške 2,9 mld., vládnymi výdavkami a investíciami 3,2 mld. USD a celkovou zamestnanosťou 147 miliónov obyvateľov aj pokiaľ by výnosy z ťažby ropných pieskov prestali stúpať, je pravdepodobné, že USA ekonomika by vyšla z boja ako víťaz, keďže spotreba a ostatný priemysel by prosperoval viac ako by boli straty v priemysle ropných pieskov. Navyše by bol vďaka nižšej dovoznej cene zvýhodnený bežný účet platobnej bilancie USA a rovnako aj USD. Štúdia MMF (2015) projektuje, že nižšie ceny ropy prispejú k rastu USA ekonomiky o 0,2 – 0,5 % v roku 2015.

Na druhej strane sa dá predpokladať, že v dlhodobom horizonte nízke ceny uškodia menej Saudskej Arábie ako USA. Straty na príjmoch z predaja ropy nie sú síce zanedbateľné, ale fakt, že netlačia na znižovanie objemu ťažby za účelom zvyšovania cien ropy to potvrdzuje. Krátkodobé zníženie cien ropy nepredstavuje pre krajinu zásadný problém vďaka vlastníctvu suverénneho fondu v objeme 669 mld. USD. Navyše nízke ceny ropy poznačia najmä produkciu z ropných pieskov, čo je z dlhodobého hľadiska plus pre Saudskú Arábiu.

Nízke ceny ešte viac ako USA škodia Rusku. Preto je možné uvažovať o možných spojenectvách v geopolitických procesoch využitia ropy (prírodného zdroja) ako pomocného nástroja pri presadzovaní moci jednotlivých mocenských štruktúr.

3.3. Vplyv na ekonomiku Číny

Vplyv na čínsku ekonomiku ako jedného zo svetových najväčších dovozcov ropy predpokladá pozitívny rozvoj. V roku 2013 spotrebovala Čína 488 mil. ton ropy, 54,7 % z dovozu. V posledných rokoch investovalo veľa čínskych energetických spoločností v zahraničí, aby si zabezpečilo ponuku ropy. Na tom, do akej miery bude Čína profitovať z nízkych cien ropy sa nezhodol MMF, ani SB. Podľa odhadov MMF (2015) podporia nízke ceny rast HDP o 0,4 – 0,7 %, čo je viac ako predpokladaný rast ekonomiky USA, keďže Čína spotrebuje viac energie na produkciu jednej jednotky HDP. Jej spotreba ropy je rovná 5,4 % HDP v porovnaní s USA – 3,8 %. SB predpokladá (World Bank, 2015) pre Čínu nižší rast a to konkrétne na úrovni 0,1 – 0,2 % s odôvodnením, že ropa tvorí len 18 % čínskej spotreby energií (uhlie – 68 %). Zároveň tvorí polovicu spotreby doma vyťažená ropa. Vo všeobecnosti by Čína mala profitovať z nízkych cien ropy. Navyše nižší inflačný tlak vytvára priestor pre znižovanie úrokových mier, čo takisto možno vnímať ako pozitívny faktor. Podľa čínskej colnej správy importovala krajina v roku 2014 308 mil. ton ropy, čo predstavuje rast o 9,5 %. Jej hodnota importu bola 228,3 mld. USD – rast len o 3,9 % v celkovej hodnote 11,7 % importu. Vývoj poukazuje na fakt, že nižšie ceny ropy pomáhajú Číne redukovať náklady na import (Rose a Stanway, 2015). Čína využila pravdepodobne nízke ceny na vybudovanie vlastných strategických zásob ropy. Cieľ je stanovený na 90 dňový čistý import do roku 2020 a koncom roka 2014 dosiahla prvé štádium, kedy sa jej podarilo akumulovať 30 dní hodné zásoby čistých

importov ropy. SB nedávno revidovala svetové rastové projekcie na 3 % z 3,4 % s odôvodnením, že pozitívny ohlas na nízke ceny ropy nedokáže vyriešiť problémy v Európe, Japonsku či ostatných rozvojových trhoch, ktoré s ropu nie sú prepojené.

3.4. Reštrukturalizácia petrodolárových suverénnych fondov

Počas obdobia vysokých cien ropy zaznamenal petrodolár značné zhodnotenie. Suverénne fondy, ktorých príjmy sú tvorené z ťažby a exportu ropy sa stali na finančných trhoch významnými účastníkmi a aktívne sa zapájali do diania v hlavných svetových finančných centrách. Aktíva Kuvajtskej investičnej autority ako najstaršieho zo SF koncom roka 2014 stúpili na 548 mld. USD. Medzi rokmi 2003 a 2008, keď rástli ceny zemného plynu a ropy, rástli následne aj aktíva SF. Od roku 2005 bolo zároveň založených viac ako 20 SF. Druh aktív, ktorými SF disponujú sa vo všeobecnosti delí na komoditné a nekomoditné. Podľa štatistík Inštitútu SF (SWFI, 2015) boli zdrojom príjmov 7 z top 10 SF vynímajúc Čínu a Hongkong, príjmy z exportu ropy a zemného plynu. Spomedzi celkových aktív SF v hodnote viac ako 7 bil. USD tvoria aktíva z exportu ropy a zemného plynu 60 % celkovej sumy aktív alebo hodnotovo vyjadrené necelých 4,3 bil. USD. V roku 2014, keď poklesli ceny ropy, rástli aktíva SF naďalej, avšak pokiaľ cena ropy klesne pod úroveň 50 USD/barel, tento vývoj bude ďalej nemožný. Producenti ropy, ako je Rusko, Irán, Líbya, Venezuela, budú musieť siahnuť na svoje devízové USD rezervy, aby mohli stabilizovať svoju menu a financovať fiškálne deficity. Je tak málo pravdepodobné, aby zvyšovali investície do svojich SF. Nižšia cena ropy ako je úroveň fiškálnej rentability bude znamenať nedostatok expanzívnej hybnosti rovnako aj pre hlavných členov OPEC, ktorí majú hlbšie do vrecka a to aj napriek tomu, že sú relatívne v bezpečí od dopadov krízy. SF investujú po celom svete do aktív, ako sú napríklad štátne či podnikové dlhopisy, akcie či nehnuteľnosti. V najhoršom prípade, pokiaľ by boli nútené likvidovať svoje pozície, pridalo by to značnú dávku neistoty už do aj tak nestabilného globálneho finančného trhu.

V jednotlivých krajinách sa funkcia štátnych suverénnych fondoch odlišuje. Pri znížení prílevu peňazí do ropných suverénnych fondov môže byť dopad na tieto krajiny tiež odlišný. V prípade krajín s nízkymi nákladmi na ťažbu predstavuje ropa inštrument ktorým môžu ovplyvňovať globálne dianie vo svete.

Bohatstvo z ťažby ropy môže byť „politickým prekliatím“, pokiaľ diktátori oponujú demokratickému vývoju v krajine aby nestratili moc. Príkladom je Afrika, kde mnohé z najchudobnejších krajín vlastnia paradoxne veľké množstvo bohatstva ukryté v prírodných zdrojoch. Väčšina z týchto štátov, ktoré sú producentmi ropy, sa stala tzv. „prenajímateľmi“, keďže veľká časť ich zdrojov pochádza z exportov ropy. Dané príjmy využívajú vo svoj prospech úzka politická elita na to, aby si zabezpečila svoju ekonomickú, sociálnu a politickú moc, a kontrolovala dianie v krajine. Tvrdí sa, že ropa je jedným z hlavných dôvodov nedostatku „demokracie“ v afrických krajinách. Viacero faktorov, napríklad náboženské, kultúrne,

politické, geografické, či koloniálna minulosť a ostatné, ovplyvňujú rozvoj demokracie a demokratických inštitúcií v daných krajinách. Je samozrejmé, že na dosiahnutie demokracie je potrebné vziať do úvahy viacero oblastí, avšak zaujímavým ostáva zistenie nakoľko vplyva vlastníctvo prírodných zdrojov, najmä ropy, na demokratický vývoj v Afrike.

Pochopenie vplyvu vlastníctva ropy na demokraciu je značne dôležité. V severnej Afrike a v oblasti Blízkeho východu, kde sa v súčasnosti uskutočňuje široké spektrum politických procesov, sa zároveň dostáva čoraz viac do povedomia aj otázka demokracie v súvislosti s vlastníctvom prírodných zdrojov. A tu je potrebné uvažovať čo všetky otázky spojené s demokraciou a prírodnými zdrojmi vlastne znamenajú, pokiaľ sa cez zacielenie na demokraciu odohráva celý rad konfliktov a existuje reálny predpoklad, že ide o súčasť geopolitických procesov súvisiacich s preformátovaním hegemonie vo svete.

ZÁVER

Súčasný svet, v ktorom žijeme, prešiel za obdobie posledných dvadsiatich rokov značnou zmenou. Technológie sa stali jedným z kľúčových motorov ekonomického a sociálneho rozvoja. Explozívny globálny vzrast informačných technológií zmenil nielen to, ako ľudia myslia, ale aj to, ako konajú. Nepopierateľným faktom je, že prakticky všetky technológie vyžadujú na svoju funkcionálnosť energiu, ktorej dopyt oproti ponuke rapídne rastie.

Rast populácie stále bol, a aj ostáva jedným z hlavných determinantov dopytu po energii, spolu so sociálnym rozvojom a ekonomickým rastom. Napriek zväčšeniu populácie o viac ako 1,5 mld. za posledných dvadsať rokov, ktorým sa zviditeľnili ohrozenia planetárneho charakteru pre budúce obdobie, celkové tempo rastu obyvateľstva je na vzostupe.

Bohatstvo národov a jeho prerozdelenie vo veľkej miere závisí od prístupu k prírodným zdrojom a schopnosti ich využitia. Existuje viacero štúdií, poukazujúcich na lineárnu koreláciu rastu bohatstva a rastu HDP, rovnako ako aj rastu spotreby energie.

Ropa predstavuje jeden z najvyužívanejších prírodných zdrojov energie na svete. Enormné zdroje ropných pieskov sa na území USA nachádzali stále, avšak revolúcia v ich ťažbe prišla až s objavom hydraulicko-frakčnej technológie za ekonomicky atraktívnu cenu. Vo všeobecnosti je predpoklad, že prírodných zdrojov – fosílnych palív, ako uhlie, ropa a zemný plyn je dostatok a mali by vydržať na obdobie mnohých dekád.

Ropné šoky v 70. a 80. rokoch minulého storočia viedli k masívnemu zvyšovaniu cien ropy. V nadchádzajúcich rokoch bola vysoká cena ropy prisudzovaná predpokladu jej nedostatku v najbližších dekádach. Svetové ropné rezervy sú však v súčasnosti vyššie o takmer 60 % ako boli pred dvadsiatimi rokmi a produkcia vzrástla o 25 %. Pokiaľ by sme vzali do úvahy nekonvenčné zdroje ropy, vrátane ropných bridlíc, ropných pieskov a extra ťažkého vykurovacieho oleja, boli by rezervy štyrikrát väčšie ako súčasné konvenčné rezervy. Zdroje ropy rástli v období od 2000 – 2009 stabilne, pričom približne polovica rastu spočívala v reklasifikácii kanadských ropných pieskov a revízií vykonaných krajinami OPEC: Iránom, Venezuelou a Katarom. V porovnaní so štúdiou z roku 2010 je dokázaný rast ropných rezerv o 37 % a rast produkcie o 1 %.

Súčasná nízka cena ropy predstavuje pre krajiny OPEC, konkrétne Saudskú Arábiu, Katar, Kuvajt, Bahrajn, Omán a Spojené arabské emiráty, nutnosť zavedenia daní z príjmu a pridanej hodnoty, ktoré sa v daných krajinách nikdy nevyberali. Na dohode o zavedení takýchto druhov daní sa krajiny dohodli v decembri 2015, pričom ako termín zavedenia daní stanovili horizont troch rokov. Príjmy z predaja ropy tvoria dominantnú časť príjmov štátneho rozpočtu mnohých krajín s využívanými ropnými ložiskami, a preto sú na výkyvy jej ceny veľmi citlivé. Zároveň pri predpoklade poklesu ceny ropy, ktorý sa podľa viacerých analytikov môže zastaviť až pod úrovňou 20 USD, oproti jej súčasnej hodnote 35 USD/barel

(december 2015), by daný pokles predstavoval pre krajiny výrazné spomalenie ich ekonomík. Pre krajiny, ktoré zásoby ropy kumulovali počas predchádzajúcich rokov však existuje predpoklad udržania produkcie aj za podmienok nepriaznivých cien ropy a dorovnanie štátneho deficitu z nazhromaždených úspor. Zároveň tie krajiny, ktoré sústredili a akumulovali zdroje z predaja ropy do štátnych suverénnych fondov majú z pohľadu budúcnosti dobrú východiskovú pozíciu nielen pre oblasť rozpočtu ale aj zahraničných investícií.

Počiatok preformátovania hegemonie v globálnom svete s meniacou sa pozíciou USA je viditeľný i v zavedení obchodovania ropy v petrojuanoch, a to najmä po podpísaní dohody medzi Ruskom a Čínou. Klesajúca závislosť ceny ropy od kurzu USD tento trend podporuje.

Zmysel skúmania väzby prírodných zdrojov a prerozdelenia globálneho bohatstva je ďaleko hlbší ako tomu venuje pozornosť klasická ekonomická teória. Odpovedať na otázky prerozdeľovania bohatstva vyžaduje realizovať interdisciplinárny prístup, ktorý obsiahne okrem širokého spektra spoločenských vied i vedy o živej a neživej prírode.

LITERATÚRA

ANRC (2015): African natural resources center (ANCR) - Draft Strategy for 2015 – 2020. African development bank group. [Online.] [Cit. 2. júla 2015.] Dostupné na: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Policy-Documents/Draft_African_Natural_Resources_Center_Strategy_for_2015_%E2%80%93_2020.pdf>.

BACON, F. (1996): Of Seditious and Troubles. In: *The Complete Works* (2015). Oxford University Press. ISBN 0-19-284081-9. II. Title, III. Series. 366 – 371.

Banca D'Italia (2015): Household Income and Wealth. [Online.] [Cit. 9. augusta 2015.] Dostupné na: <<https://www.bancaditalia.it/statistiche/tematiche/indagini-famiglie-imprese/bilanci-famiglie/index.html?com.dotmarketing.htmlpage.language=1>>.

CMOREJ, P. – PAUHOFVÁ, I. (2010): Transformácia finančnej architektúry sveta. [Working papers, č. 23.] Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 23 s. Dostupné na internete: <<http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/WP23.pdf>>.

Country Ranker (2015): Top 10 countries with most natural resources. [Online.] [Cit. 8. novembra 2015.] Dostupné na: <<http://www.countryranker.com/top-10-countries-with-most-natural-resources-in-the-world/5/>>.

Credit Suisse (2013): Global Wealth Report 2013. [Online.] [Cit. 7. júna 2015.] Dostupné na: <<https://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/?fileID=BCDB1364-A105-0560-1332EC9100FF5C83>>.

Credit Suisse (2014): Global Wealth Report 2014. [Online.] [Cit. 8. júna 2015.] Dostupné na: <<https://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/?fileID=60931FDE-A2D2-F568-B041B58C5EA591A4>>.

Credit Suisse (2015): Global Wealth in 2015: Underlying Trends Remain Positive. [Online.] [Cit. 7. júna 2015.] Dostupné na: <<https://www.credit-suisse.com/ch/en/about-us/responsibility/news-stories/articles/news-and-expertise/2015/10/en/global-wealth-in-2015-underlying-trends-remain-positive.html>>.

CSANKOVÁ, B. – PAUHOFVÁ, I. (2014): Aktuálne súvislosti vývoja globálnej ekonomiky a formovania finančnej architektúry (vybrané aspekty). In: PAUHOFVÁ, I. – ŽELINSKÝ, T. (eds) *Paradigmy budúcich zmien v 21. storočí. Globálny svet – spolupráca alebo konfrontácia?* [Zborník statí]. Bratislava: Ekonomický ústav, s. 129 – 138.

CUADRA, L. (2011): List of World's Largest Creditor and Debtor Nations [Online.] [Cit. 25. júla 2015.] Dostupné na: <<http://www.financialsense.com/contributors/leslie-cuadra/2011/08/31/list-of-worlds-largest-creditor-and-debtor-nations>>.

CURRIE, J. (2014) – citovaný Elena Holodny in: *The Shale Revolution Is Changing How We Think About Oil And The Dollar*. Business Insider. [Online.] [Cit. 13. augusta 2015.] Dostupné na: <<http://www.businessinsider.com/us-dollar-oil-prices-correlation-2014-10>>.

DAVIES, J. B. – SANDSTROM, S. – SHORROCKS, A. – WOLFF, E. N. (2006): The World Distribution of Household Wealth. In: I.A.R.I.W. – International Association for Research in Income and Wealth. [Online.] [Cit. 19. novembra 2015.] Dostupné na: <<http://www.iariw.org/papers/2006/davies.pdf>>.

DETTER, D. – FOLSTER, S. (2015): Weighting The True Wealth Of The Nations – And Deciding How To Manage It. In: Sovereign Wealth Center. [Online.] [Cit. 17. augusta 2015.] Dostupné na: <<http://www.sovereignwealthcenter.com/article/3420910/contributors/Weighting-the-True-Wealth-of-Nationsand-Deciding-How-to-Manage-It.html#.VQSO7ynKe9M>>.

ECB (2015): Household Finance and Consumption Network (HFCN). [Online.] [Cit. 8. júla 2015.] Dostupné na: <http://www.ecb.europa.eu/pub/economic-research/research-networks/html/researcher_hfcn.en.html>.

EIA (2008): OPEC Revenues Fact Sheet. In: Short-Term Energy Outlook. [Cit. 7. mája 2015.] Dostupné na: <<https://www.eia.gov/forecasts/steo/outlook.cfm/>>.

EIA (2015): Annual Energy Outlook 2015 with projections to 2040. [Online.] [Cit. 7. júna 2015.] Dostupné na: <[https://www.eia.gov/forecasts/aeo/pdf/0383\(2015\).pdf](https://www.eia.gov/forecasts/aeo/pdf/0383(2015).pdf)>.

GAZPROM (2015): 1Q2015 IFRS Consolidated Financial Results. [Online.] [Cit. 28. novembra 2015.] Dostupné na: <<http://www.gazprom.com/f/posts/12/001311/ifrs-presentation-1q2015.pdf>>.

IMF (2015): World Economic Outlook. Uneven Growth—Short- and Long-Term Factors. Washington (April). ISBN 978-1-47551-705-7. [Online.] [Cit. 8. augusta 2015.] Dostupné na: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/pdf/text.pdf>>.

LIS (2015): Cross-national data center. [Online.] [Cit. 7. mája 2015.] Dostupné na: <<http://www.lisdatacenter.org/>>.

OSN (2010): Wealth and assets survey. Office for National Statistics. [Online.] [Cit. 13. augusta 2015.] Dostupné na: <<http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/method-quality/specific/economy/wealth-and-assets-survey/wealth-and-assets-survey---user-guidance/index.html>>.

PAUHOFOVÁ, I. (ed.) (2011): Budúce podoby ekonomických systémov. [Zborník vybraných rozšírených abstraktov z medzinárodnej konferencie.] Bratislava: Ekonomický ústav. Dostupné na: <[http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/zbornik%20Buduce%20podoby%20ekonomickych%20systemov\[1\]\[3\].pdf](http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/zbornik%20Buduce%20podoby%20ekonomickych%20systemov[1][3].pdf)>.

PAUHOFOVÁ, I. a kol. (2013): Paradigmy zmien v 21. storočí. Európa, Slovensko – súvislosti globálneho ekonomického a mierového potenciálu. Bratislava: Ekonomický ústav. Dostupné na internete: <http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/230_pauhofova_a_kol_paradigmy_zmien_v_21s_2013.pdf>. 272 s. ISBN 978-80-7144-209-7.

ROSE, D. – STANWAY, D. (2015): UPDATE 1-China to allow more refiners to import crude oil - state planner. In: REUTERS. [Online.] [Cit. 17. septembra 2015.] Dostupné na: <<http://uk.reuters.com/article/china-oil-imports-idUKL4N0VQ14W20150216>>.

SCF (2013): 2013 Survey of Consumer Finances. [Online.] [Cit. 2. júna 2015.] Dostupné na: <<http://www.federalreserve.gov/econresdata/scf/scfindex.htm>>.

SMITH, A. (2008): Wealth of Nation. Oxford University Press. 688 s. ISBN 978-0-19-953592-7.

The Guardian (2014): Oxfam: 85 richest people as wealthy as poorest half of the world. [Cit. 11. decembra 2015.] Dostupné na: <<http://www.theguardian.com/business/2014/jan/20/oxfam-85-richest-people-half-of-the-world/>>.

The Guardian (2015): New Oxfam report says half of global wealth held by the 1%. [Cit. 11. decembra 2015.]. Dostupné na: <<http://www.theguardian.com/business/2015/jan/19/global-wealth-oxfam-inequality-davos-economic-summit-switzerland>>.

The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2012 Edition), Edward N. Zalta (ed.), The Metaphysics Research Lab, Center for the Study of Language and Information, Stanford University. ISSN 1095-5054. [Online.] [Cit. 20. novembra 2015.] Dostupné na: <<http://plato.stanford.edu/entries/redistribution/>>.

UNU-IHDP and UNEP (2014): Inclusive Wealth Report 2014. Measuring progress toward sustainability. Cambridge: Cambridge University Press. [Online.] [Cit. 30. júla 2015.] Dostupné na: <<http://mgiep.unesco.org/wp-content/uploads/2014/12/IWR2014-WEB.pdf>>.

VOLNER, Š. (2015): Problémy adaptácie ľudstva z hľadiska zvýšenej spotreby konvenčných zdrojov energií. In: PAUHOFOVÁ, I. (ed.) Paradigmy budúcich zmien v 21. storočí. Adaptačné procesy – budúcnosť Európy a Slovenska. Bratislava: Ekonomický ústav SAV. s. 93 – 106.

World Bank (2015): Commodity Markets Outlook. [Online.] [Cit. 7. augusta 2015.] Dostupné na: <https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/GEP/GEPcommodities/GEP2015b_commodity_Apr2015.pdf>.

World Bank (2015): Global Economic Prospects – Having Fiscal Space and Using It. ISBN (electronic): 978-1-4648-0445-8. [Online.] [Cit. 7. augusta 2015.] Dostupné na: <https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/GEP/GEP2015a/pdfs/GEP15a_web_full.pdf>.

PRÍLOHA

Top 10 najväčších producentov a exportérov ropy (2015)

Top 10 najväčších producentov ropy (2015)

Hodnotenie	Krajina	Tis. barelov/deň	Podiel na svetovej produkcii (v %)
1.	Saudská Arábia	11 525	13,1
2.	Rusko	10 788	12,9
3.	USA	10 003	10,8
4.	Čína	4 180	5,0
5.	Kanada	3 948	4,7
6.	SAE	3 646	4,0
7.	Irán	3 558	4,0
8.	Irak	3 141	3,7
9.	Kuvajt	3 126	3,7
10.	Mexiko	2 875	3,4

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Country Ranker (2015).

Top 10 najväčších exportérov ropy (2015)

Hodnotenie	Krajina	Exportná rýchlosť (BB/deň)
1.	Saudská Arábia	7 635 000
2.	Rusko	5 010 000
3.	Irán	2 523 000
4.	SAE	2 395 000
5.	Nórsko	2 184 000
6.	Irak	2 170 000
7.	Kuvajt	2 127 000
8.	Nigéria	2 102 000
9.	Kanada	1 929 000
10.	USA	1 920 000

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Country Ranker (2015).